



**ЛИКОВНО  
ОБРАЗОВАНИЕ  
ЗА**

**8**

**ОДДЕЛЕНИЕ**

**ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ**

2020

---

**Данчо ОРДЕВ**  
**ЛИКОВНО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА VIII ОДДЕЛЕНИЕ**  
**ЗА ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ**

**Рецензенти:** Маја Рауник Кирков - претседател  
Касиопеа Наумовска - член  
Илија Кочовски - член

**Јазичен лектор** М-р Елизабета Ралповска

**Графички дизајн** Проф. Данчо ОРДЕВ  
Јован АЛЕКСОВСКИ

**Компјутерска подготовка** Јован АЛЕКСОВСКИ

**Издавач:** Министерство за образование и наука  
на Република Северна Македонија

**Печати:** Полиестердеј ДООЕЛ, Скопје

**Тираж:** 249

Со решение на Министерот за образование и наука на Република Македонија бр.10-1611/1 од 19.06.2009 година се одобрува употребата на овој учебник

CIP - Каталогизација во публикација  
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:73/76(075.2)=163.3

ОРДЕВ, Данчо

Ликовно образование за 8 одделение во деветгодишно основно образование /  
Данчо Ордев. - Скопје : Министерство за образование и наука на Република Северна  
Македонија, 2019. - 76 стр. : илустр. ; 30 см

ISBN 978-608-226-430-1

COBISS.MK-ID 111855370

## Драг ученику,

И во ова одделение ќе се сретнеш со учебникот по ликовно. Во него се дадени накусо и содржините што ги учеше во претходните одделенија за да се потсетиш што сте учеле во минатиот период. Но, се дадени и нови содржини за материјалите и техниките, други ликовни поими и содржини за творештвото и имињата на други познати светски и македонски ликовни уметници.

Од ликовниот јазик ќе се сретнеш со нови содржини за видовите и поделбите на ликовните елементи и принципи.

И овој пат ти претставуваме многу репродукции од врвни ликовни уметници како илустрација на содржините по ликовно. Во текот на учењето анализирај ги содржините од учебников и споредувај ги со илустрациите, а на своите ликовни творби претстави ги своите чувства и обиди се да направиш оригинални ликовни творби.

Се надевам дека и понатаму ќе уживаш во предметот по ликовно кој ќе ти претставува посебно задоволство.

Авторот

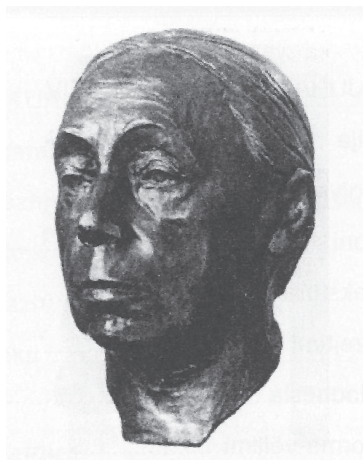


# АВТОПОРТРЕТИ НА ПОЗНАТИ ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ

5



Лазар Личеноски: **Автопортрет**,  
масло на платно



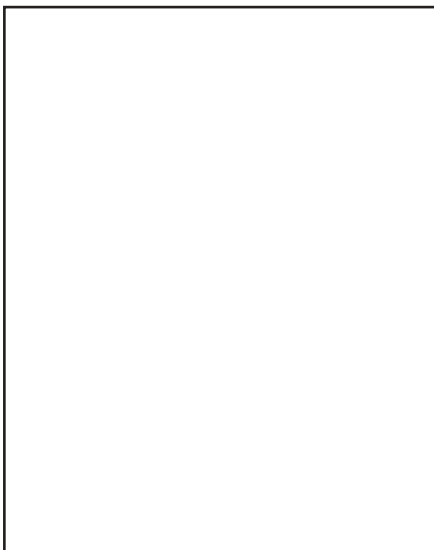
Кети Колвиц: **Автопортрет**,  
бронза



Франциско Гоја: **Автопортрет**,  
цртеж



Никола Мартиновски:  
**Автопортрет**, масло на платно



Рембрант: **Автопортрет**,  
масло на платно



Ван Гог:  
**Автопортрет**, масло на платно

## МОЈОТ АВТОПОРТРЕТ

-----  
(име)

-----  
(презиме)

-----  
(одделение)

-----  
(основно училиште)

(Нацртај го својот автопортрет во празниот простор)



Пабло Пикасо: **Автопортрет**

# СОДРЖИНА

6



УМЕТНОСТ .....	8
ЛИКОВНА УМЕТНОСТ.....	9
ЛИКОВЕН ЈАЗИК .....	10
Линија.....	12
Боја.....	13
Тон.....	14
Текстура.....	15
Насока .....	16
Големина.....	17
Форма-волумен.....	18
Простор.....	19
Контраст.....	20
Ритам-повторување.....	21
Хармонија.....	22
Рамнотежа.....	23
Градација.....	24
Пропорција.....	25
Единство.....	26
Композиција.....	27
Мотив.....	28



ЛИКОВНА УМЕТНОСТ.....	34
ЦРТАЊЕ.....	36
Линија.....	38
Тон.....	38
Простор.....	39
Молив.....	40
Фломастер.....	40
Туш.....	41
Бајц.....	41
Компјутер.....	41

# СОДРЖИНА

7



СЛИКАЊЕ.....	42
Боја.....	43
Тон.....	45
Простор.....	46
Рамнотежа.....	47
Акварел.....	48
Темпера.....	48
Гваш.....	49



ГРАФИКА.....	50
Линија.....	52
Текстура.....	52
Тон.....	53
Боја.....	53
Форма.....	54
Монотипија.....	54
Бакропис.....	55



СКУЛПТУРА.....	56
Форма.....	58
Големина.....	58
Рамнотежа.....	59
Ритам.....	60
Линија.....	60
Боја.....	61
Пропорција.....	61
Простор.....	61



ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ.....	62
ГАЛЕРИЈА НА МАКЕДОНСКИ ЛИКОВНИ УМЕТНИЦИ.....	66
РЕЧНИК НА ПОИМИ.....	68
ТЕСТ 1.....	70
ТЕСТ 2.....	72

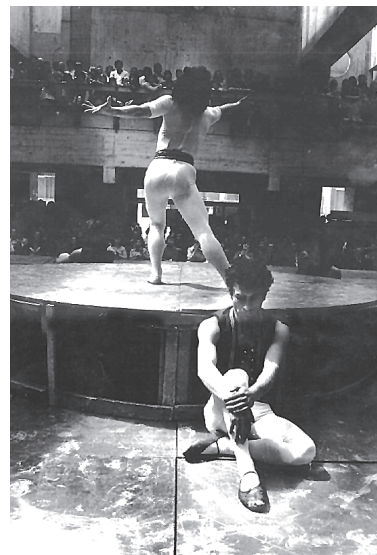


КНИЖЕВНОСТ

Човекот својата креативност ја изразува во повеќе области на уметноста. Сите уметности имаат свои средства преку кои се изразуваат, музиката преку тонот и мелодијата, книжевноста и театарот преку зборот, балетот преку играта, а филмот преку дејството, сликата и зборот.



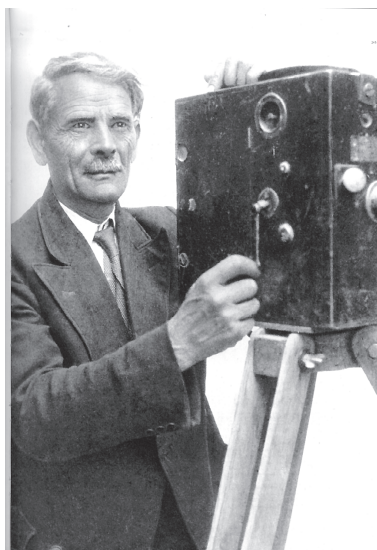
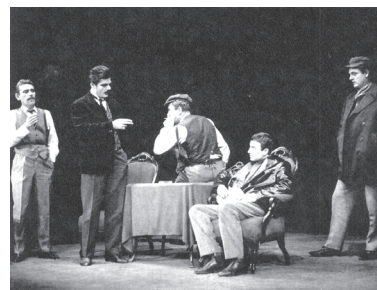
МУЗИКА



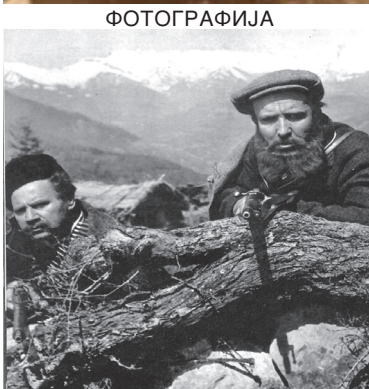
БАЛЕТ



ТЕАТАР



ФИЛМ



ФИЛМ



ЦРТЕЖ



# ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

## ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

Преку ликовната уметност човекот од предисторијата до денес се изразуваат себеси, своите чувства, времето и средината во која живеел. Ликовната уметност е визуелна трага на времето кое изминало и документ за нашата историја.

Ликовните уметници своите дела ги реализираат во различни материјали. Според начинот на изработката на делото, ликовната уметност ја делиме на цртање, сликање, скулптура, графика и дизајн.



ФРЕСКА



РЕЛЈЕФ



СЛИКА



СЛИКА



ГРАФИКА



СКУЛПТУРА



ДИЗАЈН

# ЛИКОВЕН ЈАЗИК

## ЛИКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ

10

Сите уметности имаат свои средства преку кои се изразуваат, музиката преку тонот и мелодијата, книжевноста и театарот преку зборот, балетот преку игарата, а филмот преку дејството.

Ликовната уметност се изразува преку ликовниот јазик. Ликовниот јазик е составен од ликовни елементи и принципи. Ликовни елементи се: линија, боја, тон, текстура, големина, насока, форма, и простор. Ликовни принципи се: контраст, ритам, хармонија, рамнотежа, градација, пропорција, единство и композиција.



НАСОКА



ГОЛЕМИНА



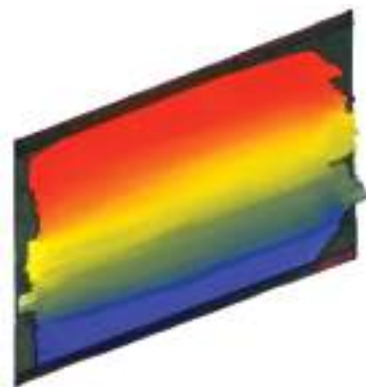
ЛИНИЈА



ТОН



ФОРМА



БОЈА



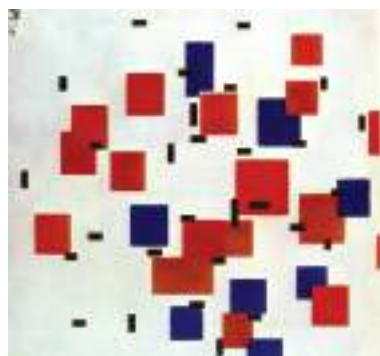
ТЕКСТУРА



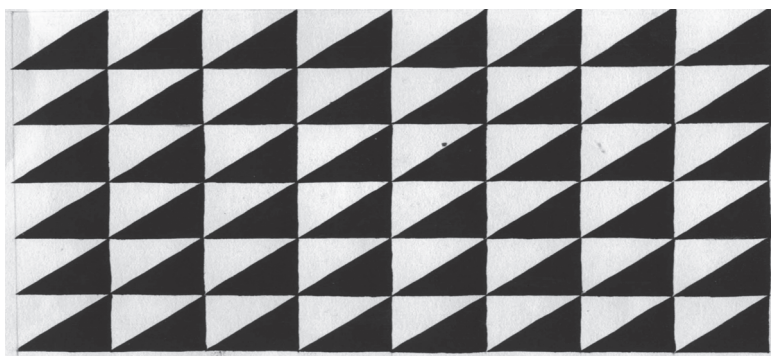
ПРОСТОР

# ЛИКОВЕН ЈАЗИК

## ЛИКОВНИ ЕЛЕМЕНТИ



КОНТРАСТ



РИТАМ



РАМНОТЕЖА



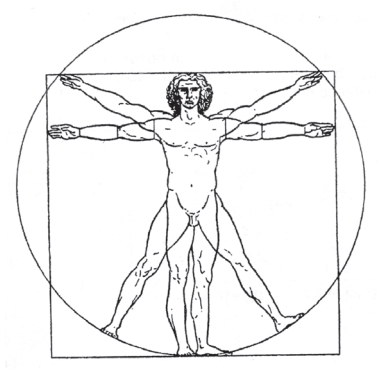
ГРАДАЦИЈА



ХАРМОНИЈА



ЕДИНСТВО



ПРОПОРЦИЈА



КОМПОЗИЦИЈА

## Линија

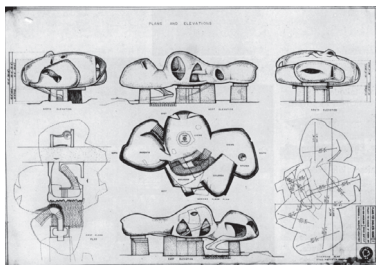
Линијата е еден од првите ликовни елементи. Линиите се делат на прави и криви, а имаме и дебели и тенки, куси и долги. Кога цртаме можеме да употребиме контурна и текстулна линија. Во зависност од тоа со какви материјали и на каква подлога цртаме разликуваме и линии по карактер.



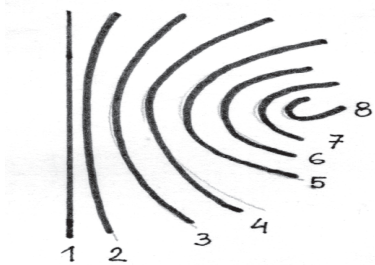
Дебели и тенки линии



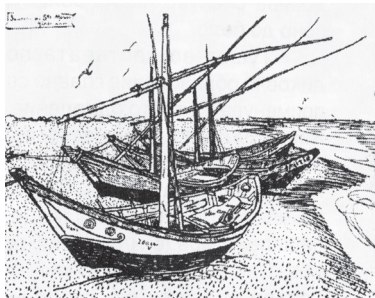
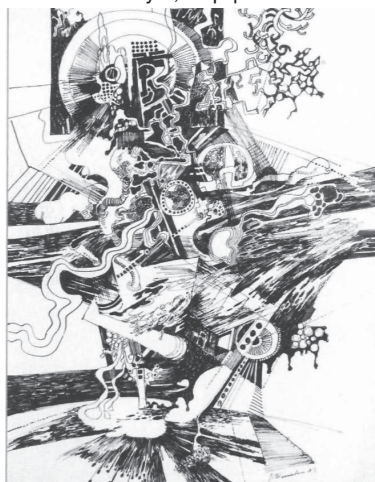
Линии според карактерот на материјалот



Скици за архитектонски објект



Прави и криви линии

Винсент ван Гог: **Бродови**, туш, перцеВаско Ташковски: **Будење**, туш, перцеНепознат мајстор: **Пат на крстот**, дрворез

Контурна и текстулна линија

Линиите, обично ги добиваме со исцртување на одредена подлога, но можат да се добијат и на други најразновидни начини, и не само на хартија туку и во други материјали и техники. Можеме да ги добиеме со исцртување во цртежот, во сликарството, со режење и длабење во графиката и скулптурата.

Јан Гујон: **Релјефи од чешмата на невините**, Париз

## Боја

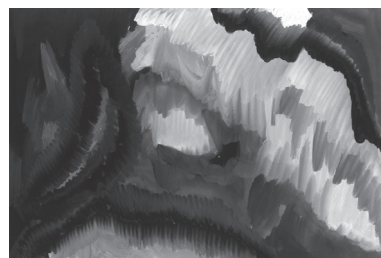
Од повеќето поделби знаеме дека бојата се дели на примарни и секундарни, хроматски и ахроматски, на ладни и топли, светли и темни, хармонични и контрастни бои.



Обоен круг



Примарни и секундарни бои



Ахроматски бои



Ладни и топли бои (10 години)

Ликовните уметници прават најразновидни и чудесни комбинации со боите. Кога имаме творба со обоени површини со јаки и интензивни бои, велиме дека имаме колористичка слика. Понекогаш пак сликите можат да бидат обоени со помалку бои кои се слични меѓу себе и целата творба изгледа посмирено во очите на гледачот.



Пол Сињак: **Розово дрво во Сен Тропе**, масло на платно



Василиј Кандински: **Неколку кругови**, масло на платно (илузија на простор со големина)



Златко Прица: **Превиткувачи на челик**, масло на платно (ладни и топли бои)

Во сликарството уметниците честопати употребуваат комбинации на ладни и топли бои за да истакнат или за да добијат илузија на длабочина. Топлите бои оставаат впечаток на близина, а ладните на далечина, со што можеме да добиеме илузија на простор.



Простор со боја



Принц Рахотеп и неговата жена **Нофрет**, обоен варовник, Египет

## Тон

Тон и валер имаат исто значење со тоа што валер е француски збор за тон.

Тонот е количество на светлост во една боја. Бојата во тонот не се менува со додавање на бела и црна, се менува само тонот со тоа што бојата станува посветла и потемна. Постојат хроматски и ахроматски тонови од кои со степенување на тонот се прави тонска скала.



Хроматски тонови



Ахроматски тонови

Константин Качев: **Задоцнето писмо**, масло на платно

Ако една форма ја сликаме со посветли и потемни тонови, таа форма добива илузија на волумен со што се добива чувство на тродимензионалност.

Пабло Пикасо: **Три жени на извор**, масло на платно (тон)Питер Бројгел: **Пејзаж од Египет**, масло на платно (илузија на простор)Жорж Сера: **Фигура**, цртеж со јаглен

Кога сликаме простор, отворен, надворешен во природата или внатрешен во некоја затворена просторија, со употреба на посветли и потемни тонови можеме да добиеме илузија на длабочина, односно блиску и далеку.

Рембрант: **Св. Лазар**, бакропис

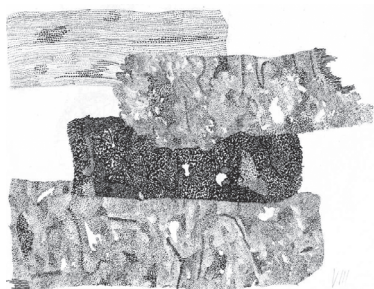
Тонот во природата (фотографија)

В. Бецик: **Мртва природа**, масло на платно

## Текстура

Текстурата е надворешната површина на материјата која можеме да ја почувствуваме со гледање и допир.

Разликуваме природна и вештачка текстура според потеклото на материјалот.



Текстура добиена со линија



Текстура со боја



Рембрант: **Свети Јероним од стебло**, бакропис



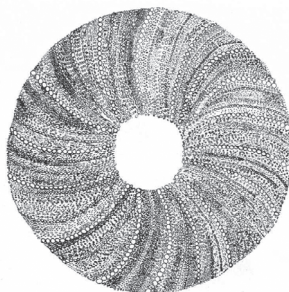
Петар Мазев: **Фигура во црвен простор**, масло на платно



Питер Бројгел: **Во лов**, бакропис



Винсент ван Гог: **Поштарот Јосеп Роулин**, туш, перце



Детски цртеж (текстура)



Непознат автор од Бенин

## Насока

Насоката е ликовен елемент кој го дефинираме како визуелна сила што го движи окото во одреден правец.

Според движењето на визуелната сила разликуваме хоризонтална, вертикална и коса насока во ликовното дело.



Марк Шагал: **Двострук портрет со винска чаша**, масло на платно (коса насока)



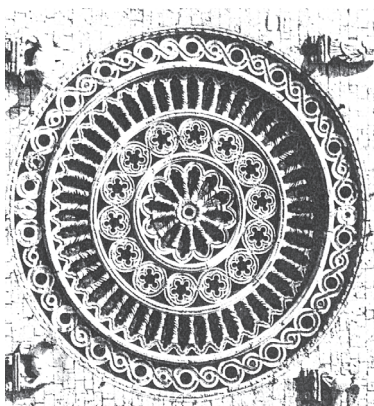
**Оплакување Христово**, фреска Св. Пантелејмон, Скопје (хоризонтална насока)



Решат Ахмети: **Вертикално збиднување**, масло на платно (вертикална насока)



Ел Греко: **Портрет на Св. Андреа**, масло на платно (коса насока)



За разлика од делата во кои е изразена хоризонтална, вертикална или коса насока, на некои дела погледот на окото се задржува во внатрешноста на делото, што значи дека станува збор за ликовна творба без насока.



Едвард Мунк: **Пубертет**, масло на платно (контраст на насоки)



Филип Профе: **Лошо семе**, комбинирана техника (без насока)

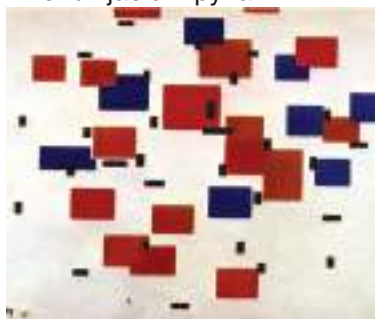
Розета од катедрала (без насока)



## Големина

Големината е важен ликовен елемент кој е присутен во сите ликовни подрачја, во цртежот, сликата, графиката, скулптурата и во дизајнот.

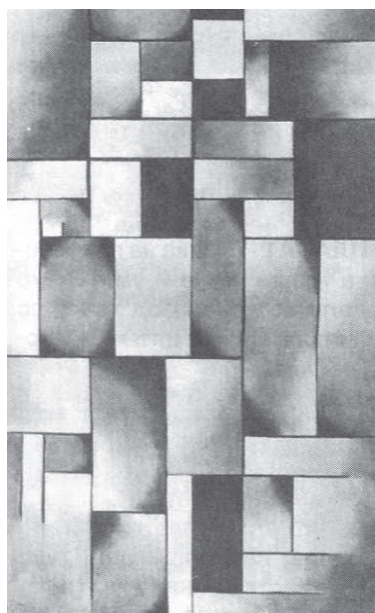
Во зависност од тоа какви се големини ќе употреби авторот на своите дела така тие ќе влијаат на гледачот. Ако се применат слични големини, творбата ќе биде хармонична и ќе влијае смирувачки.



Пит Мондријан: **Композиција во сино**, масло на платно (контраст со големина)



Фернанд Леже: **Жена во сино**, масло на платно (контраст со темно и светло)

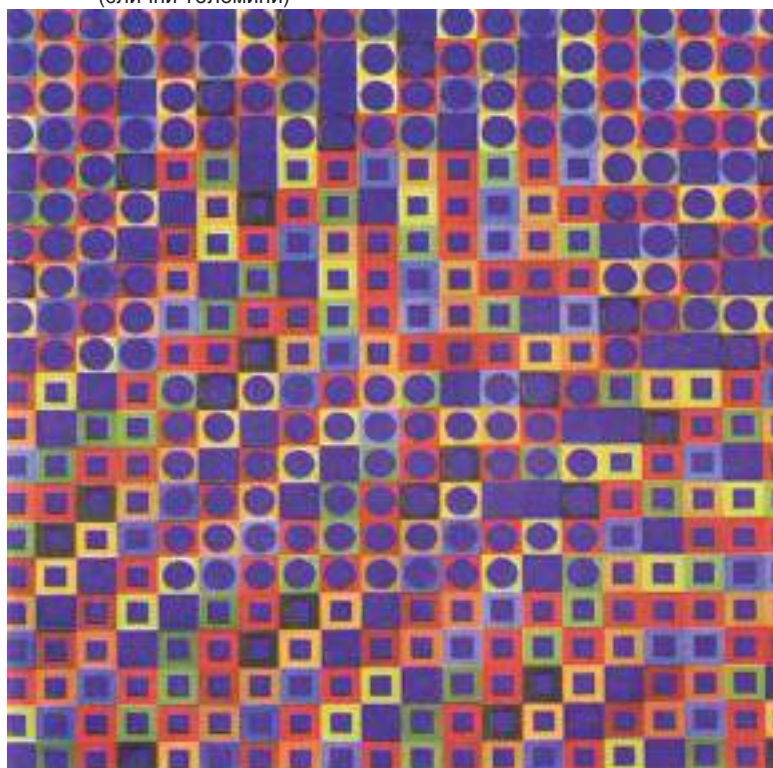


Тео ван Дизбург: **Композиција**, (слични големини)

Ако во ликовната творба се комбинираат големини кои се изразено различни по големина, односно се контрастни, таа творба ќе изгледа немирно и динамично.



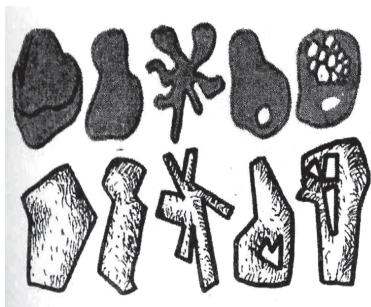
Т, Каузларик: **Квадрат Д**, графика (слични големини)



Виктор Вазарели: **Зебеген**, гваш (слични големини)

## Форма

Формата е надворешниот изглед на еден облик претставен во ликовната творба. Имаме дводимензионални и тродимензионални форми. Формата може да биде отворена, затворена и перфорирана. Тродимензионалната форма има волумен. Волуменот е просторот кој го зафаќа тродимензионалната форма која е главно изразно средство во скулптурата што се претставува во релјеф, полна пластика или мобил.



Отворена, затворена и перфорирана форма



Иван Пицел: **Композиција**, масло на платно (дводимензионална форма)

Формата или волуменот можат да бидат едноставни и сложени. Едноставната форма е составена од еден облик (топка, цреша, јаболко, зрно грозје...).

Кога една форма е составена од повеќе едноставни форми кои меѓусебно се поврзани во една целина, велиме дека таа форма е сложена (автомобил, човек, зграда, велосипед, дрво...)



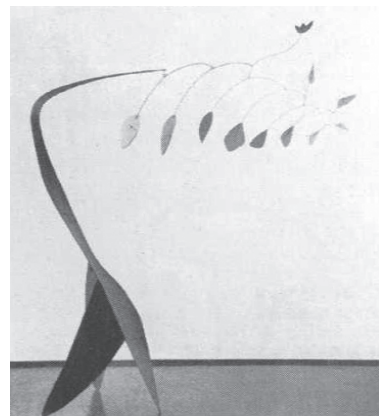
Колак, Берјут, слонова коска, релјеф



Волуменот се чувствува со гледање и со допир, тој може да биде аглест, тркалезен, испакнат, вдлабнат, празен и полн според тоа како скулпторот го обликува материјалот.



Марисол: **Семејство**, комбинирани материјали



Мобилна скулптура

Хенри Мур: **Семејство**, масло на платно (сложена форма)

## Простор

Просторот е ликовен елемент.

Имаме реален простор кој нè опкружува и илузија на просторот кој уметниците го претставуваат на своите ликовни дела. Уметниците го прикажуваат просторот на разни начини, со светло – темни бои, со тонови, со ладни и топли бои, со големи и мали форми и со преклопување на формите една зад друга.



Сателитска снимка на Болоња



Манастир Јоаким Осоговски (надворешен реален простор)



Пол Кле: **Револуција на вијадукти**, масло на дрво (простор со преклопување)

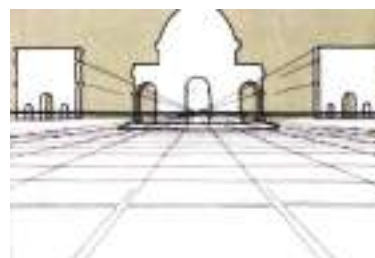
Илузија на просторот може да се добие и со помош на воздушна перспектива. Просторот на овој начин се прикажува со употреба на темни и светли бои. Во предниот дел на пејзажот што се слика се употребуваат темни и јаки бои, а за далечните предели, планини, полиња – светли бои.



Рафаело: **Венчавање на Марија**, масло на платно (перспектива)

Најуверливо и најреално прикажување на просторот во ликовните дела се постигнува со употреба на линеарна перспектива.

Уметниците со употреба на перспективата постигнале најдобри резултати во прикажувањето на внатрешниот и надворешниот простор.



Перспектива



Детски цртеж (перспектива)

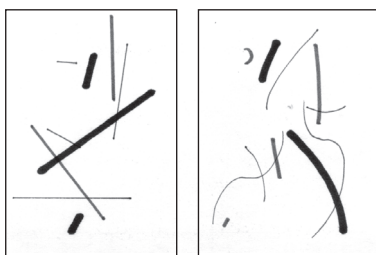


Питер Бројгел: **Пејзаж од Египет**, масло на платно (воздушна перспектива)

## Контраст

Контрастот како и сите ликовни принципи може да се примени на сите ликовни елементи како што се: линијата, бојата, тонот, текстурата, насоката, големината, формата и просторот. Сите елементи може да се комбинираат во контраст со нивната спротивна вредност.

Линијата во творбата се комбинира во контрастот на видови линии, дебели – тенки, куси – долги, прави – криви.



Контраст на линија



Контраст на линии

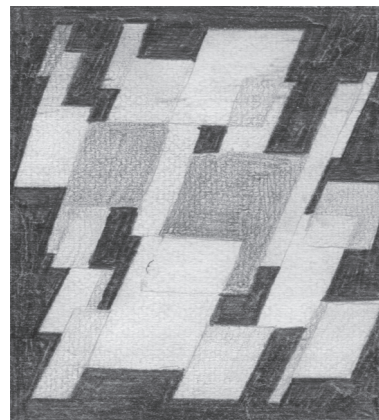


Детска творба (контраст на ладни и топли бои)

Големината на формите во една творба можат да бидат многу големи и мали со што градат контраст.

Топлите и ладните, светлите и темните бои се контрастни по своите особини и често се применуваат за да се потенцира нивната спротивност.

Тонот, од најтемен до најсветол може да се примени во контрастна комбинација со што се оживува динамиката на творбата.

Миле Корубин: **Заедничко патување**, масло на платно (контраст со тон и големина)Едо Муртик: **Слика**, масло на платно (контраст со насока)

Контраст со тон

Хуан Миро: **Личности и куче пред сонце**, темпера на платно (контраст со големина и светло-темно)Хуан Миро: **Во огненото тркало**, масло на платно (контраст со големина)

## Ритам

Ритамот како ликовен принцип го регулира повторувањето на елементите на сликата, скулптурата, графиката или дизајнот. Ритам е кога еден ист елемент со исти вредности рамномерно се повторува. Овој ритам се применува од најстари времиња до денес за декорација во керамиката, грнчарството, текстилот, архитектурата и сл.

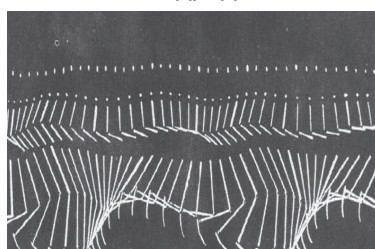


Регуларен ритам



Регуларен ритам

Во ликовните дела почесто се применува слободниот ритам. Уметникот во своето дело го прикажува ритамот слободно и тој е повеќе психолошки и емоционален, отколку рамномерно логички подреден.



Етиен Јулес Мари: **Хромографска студија на човековата моторика**, (ритам на линија)

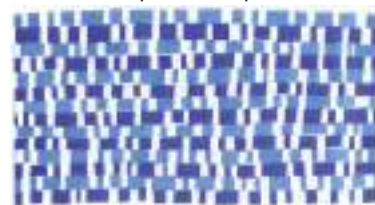


Жан Дибифе: **Панорама на Париз**, масло на платно (слободен ритам)

Алтернативниот ритам исто така многу често се применува за декорирање на предмети во секојдневниот живот на човекот. Во овој ритам се повторуваат две или повеќе различни вредности со што се збогатува ликовната творба.



Алтернативен ритам



Алтернативен ритам



Винсент ван Гог: **Свездена ноќ**, масло на платно (слободен ритам)

## Хармонија

Хармонијата е ликовен принцип кој ги регулира односите во ликовното дело. Со примената на овој принцип, во ликовното дело, се градат хармонични односи помеѓу ликовните елементи.

Основно правило за добивање хармонија е во едно дело да се употребат слични вредности од линијата, бојата, тонот, формата или големината. Овој принцип се нарекува хармонија по аналогија.



Хармонија со линија



Хармонија по аналогија со текстури



Хармонија по аналогија со боја

Хармонија по аналогија е употреба на слични криви, дебели или тенки линии, слични и блиски светли или темни бои, тон, слични големини на формите или слични форми, аглести или тркалезни.

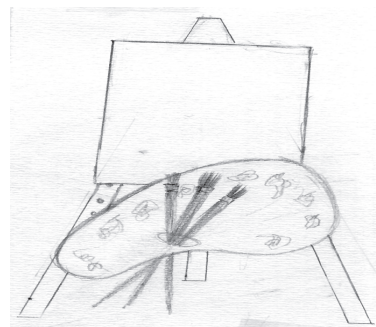
Освен по аналогија имаме и хармонија по функција и хармонија по идеја. И двата вида се поврзани со содржината која се прикажува со мотивот, а не со ликовните елементи.

Јан Арп: **Цвеќе**, масло на дрво (хармонија по аналогија со форма)

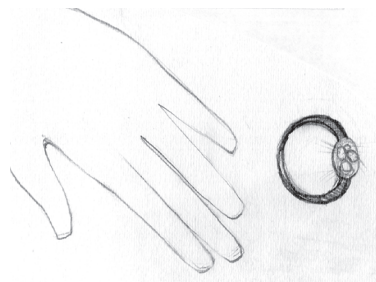
Лука Дела Робија, детаљ од релјеф (хармонија по аналогија со форма)

Хармонија по функција се добива кога на творбата ќе претставиме предмети кои се поврзани меѓусебно, функционално, на пример: бои, четка и палета, чаша и шише, пијалак, море и чамец, молив и книга итн.

Хармонија по идеја се добива кога на творбата ќе претставиме содржини на мотивот кои означуваат некоја идеја или симбол. На пример: претставување гулаб и гранче (симбол на мирот) и сл.



Хармонија по функција



Хармонија по функција



Хармонија по идеја

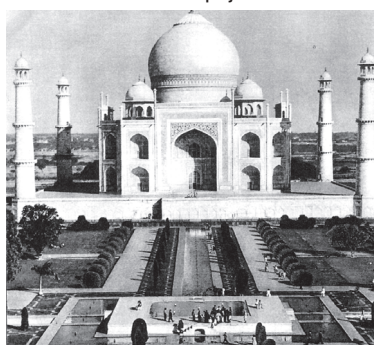
## Рамнотежа

Рамнотежата е ликовен принцип кој ги средува односите и распоредот на ликовните елементи во делото како целина. Постојат два вида на рамнотежа: симетрична и асиметрична.

Симетричната рамнотежа на едноставен начин по пат на симетрија ги распоредува линијата, бојата, тонот, текстурата, големината и формата. Кај симетричната рамнотежа тие се идентично распоредени, и на левата и на десната половина од творбата.



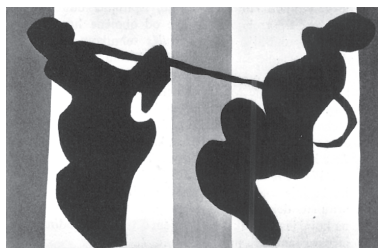
Симетрија



Храм Таџ Махал, Индија (симетрија)



Симетрија



Хенри Матиз: **Каубој**, масло на платно (асиметрична рамнотежа)



Пабло Пикасо: **Мртва природа**, масло на платно (асиметрична рамнотежа со форма и тон)



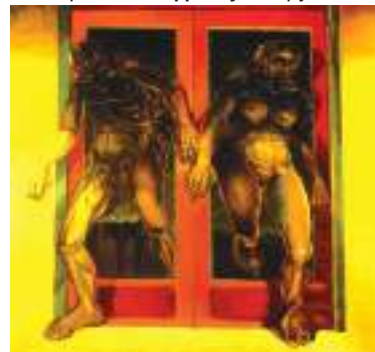
Роже ван дер Ваден: **Симнување од крст**, масло на платно (асиметрична рамнотежа)

Асиметричната рамнотежа се добива со градење рамнотежа, но не со симетричен, односно идентичен распоред. Со асиметричната рамнотежа можеме да комбинираме, на едната половина една поголема површина, а на другата две-три помали кои заедно зафаќаат иста површина како големата. Ако правиме творба со тон, на едната половина ако имаме помала форма со потеман тон таа ќе биде во рамнотежа со поголема форма со посветол тон на другата половина.

На асиметричен начин градиме рамнотежа и со боја, со текстура, со линија, со форма, на тој начин што бараме визуелна рамнотежа на десната и левата половина на творбата.



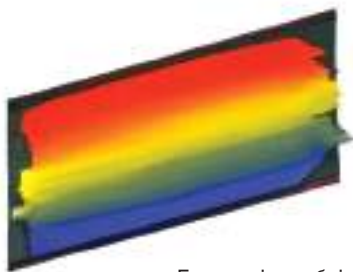
Витраж **Македониум**, Крушево



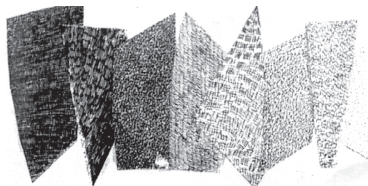
Владимир Георгиевски: **Адам и Ева**, масло на платно (асиметрична рамнотежа)

## Градација

Со градацијата се означува можноста на секој елемент да премине од една состојба во друга, линијата постепено да се смени од права во крива, тонот да премине од светол кон темен или обратно, бојата од една во друга, формата од квадрат во круг, триаголник итн.



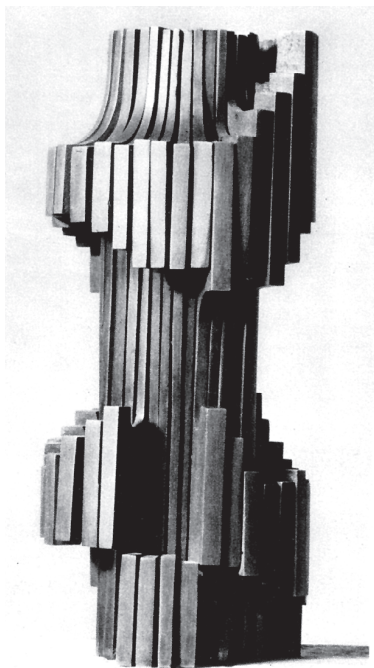
Градација со боја



Градација со текстура



Градација со големина

Душан Џамоња: **Скулптура**, метал  
(градација со големина)Роберт Делани: **Во чест на Блериот**, акварел на платно  
(градација со големина)

Градација со тон и форма

Со градацијата на тонот може на секоја дводимензионална форма да и дадеме илузија на волумен, односно тродимензионалност. Со употреба на градацијата на тонот се добива илузија на длабочина, блиску и далеку кога сакаме да се претстави просторот во творбата.

Питер Бројгел: **Кула од Вавилон**,  
масло на платно  
(градација на простор)

Градација со големина и тон



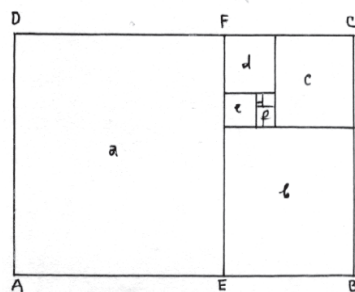
Градација со тон



## Пропорција

Пропорцијата е дел од ликовните принципи со кои се регулираат внатрешните меѓусебни односи на големините во едно ликовно или архитектонско дело.

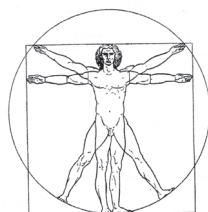
Уметниците секогаш се стремеле кон убавото, кон идеалното во прикажувањето на убавината на човекот, на објектите, на сликата.



Партенон, акропол, Атина



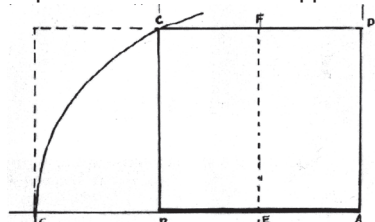
Катедрала Нотр Дам во Париз



Леонардо да Винчи: **Пропорција на човековото тело**

Пропорцијата за најдобар однос на големините ја нарекле златно сечење. Златно сечење се применува во ликовната уметност, во графиката и во архитектурата.

Човекот успеал да најде пропорции кои според повеќето луѓе се најубави. Тие односи на пропорцијата многу сликари, скулптори и архитекти ги применуваат при изработката на своите дела.



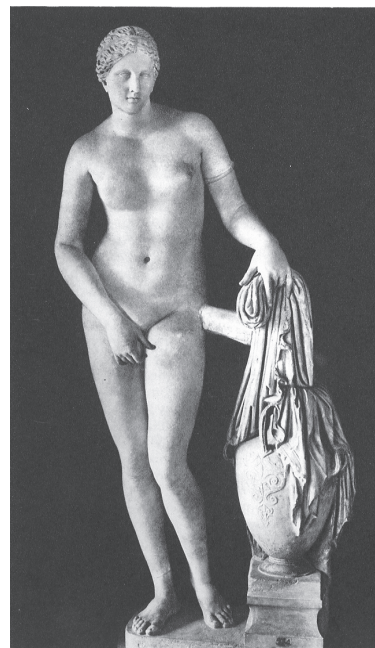
Наједноставно ќе го објасниме златното сечење со квадрат кој е означен со четири точки A, B, C, D. Тој квадрат го сечеме на половина со вертикална отсечка EF. Од точката E на отсечката, со шестар налево го пренесуваме растојанието EC на долната хоризонтала со што се добива точката G. Со ова се добива цела површина на која имаме златно сечење. Овде се гледа дека малата страна (BG) спрема големата (AB) има ист однос како AB спрема AG.

Во текот на историјата се дошло до изнаоѓање на идеални пропорции на човековото тело, во изградбата на храмовите и во пропорцијата на распоредот на ликовните елементи во ликовното дело.

Златното сечење е познато е како начин на распоред на формите во сликата.



Петар Халеј, масло на платно



Афродита Књијанска, Параксител, Грција

## Единство

Единството е еден од ликовните принципи кои ја регулираат целината на ликовното дело. Единство во целината може да се постигне на повеќе начини, со употреба на слични или еднакви вредности и единство по пат на доминанта.



Ѓузепе Капагроси: **Супервизија 305**, (единство со доминанта на форма и големина)



Единство со текстура

Единство со употреба на еднакви или слични вредности имаме кога во делото се изразуваме со слични линии, слични бои, тонови, големини, форми или насоки.



Јан Хелион: **Композиција**, масло на платно (единство со форма)



Единство со доминанта на форма



Тео ван Дузбург: **Симулационен центар**, масло на платно (единство со форма и големина)

Единство по пат на доминанта се постигнува кога во ликовното дело забележително доминира присуството на некој од ликовните елементи, линијата, одредена боја или тон, одредена големина, насока или форма.



Детска творба (единство со тон)



Единство со боја

## Композиција

Композицијата е ликовен принцип кој го регулира меѓусебниот распоред на ликовните елементи на целата ликовна творба. Преку композицијата ликовната творба изгледа хармонично, без да се растури или да се чини распарчена како целина.



Печат, Асирија, релјеф



Олга Розанова: **Композиција без објект**, масло на платно (вертикална композиција)

Според распоредот на линиите, боите, тонот, големината, текстурата, насоката и формите, разликуваме: хоризонтална, вертикална и дијагонална композиција.

Дефинирањето на видот на композицијата е поврзано со видот на насоката. Многу често видот на насоката и композицијата се совпаѓаат.



Хундер Васер: комбинирана техника (хоризонтална композиција)



Питер Бројгел: **Слепец води слепец**, масло на платно (коса композиција)



Миодраг Поповиќ-Мича: **Урбанизам**, масло на платно (хоризонтална композиција)

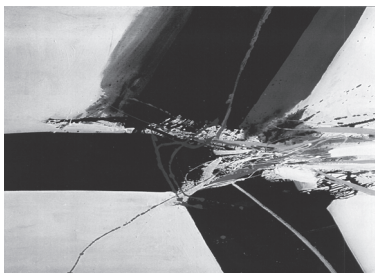


Ел Греко: **Воскресение**, масло на платно (вертикална композиција)

Секое дело од ликовната уметност е изградено со меѓусебно комбинирање на ликовните елементи како што се: линијата, бојата, тонот, насоката, текстурата, просторот, големината, формата, волуменот. Во него се присутни и ликовните принципи кои ги регулираат ликовните елементи.

Гледајќи го ликовното дело, во него можеме да препознаеме некоја позната содржина претставена како портрет, автопортрет, карикатура, фигура, акт, сцени од секојдневниот живот, животни, ентериер, пејзаж или мртва природа. Претставувањето на нештата во делата го нарекуваме мотив.

Ако во ликовното дело имаме само комбинација на линија, боја, тонови, текстура и сл. а нема мотив, велиме дека тоа дело е апстрактно, односно без мотив.



Едо Муртиќ: **Слика**, масло на платно (слика без мотив)



Франциско Гоја: **Облечена Маја**, масло на платно

## ПОРТРЕТ

Ако на ликовното дело е претставен човечки лик, велиме дека мотивот на делото е портрет. Секој уметник кога претставува портрет на некоја личност се обидува да го претстави неговиот специфичен израз и карактерот на личноста, а не само физичкиот изглед.



Леонардо да Винчи: **Мона Лиза**, масло на платно



Благоја Николовски: **Портрет на старица**, масло на платно



Диего Веласкез: **Дама од Шпанија**, масло на платно



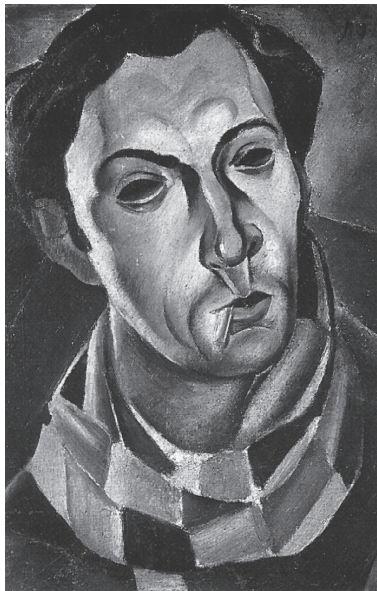
Васил Василев: **Ана**, дрво



К. Мијик: **Портрет на мојата жена**, масло на платно

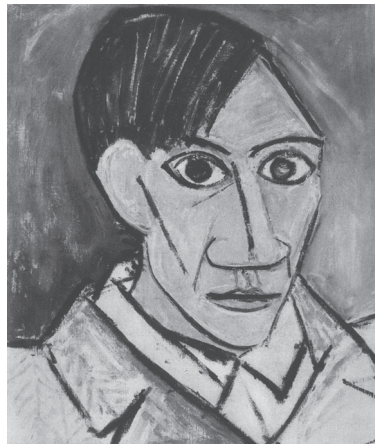
## АВТОПОРТРЕТ

Ликовните уметници многу често го претставуваат својот лик преку цртеж, слика, графика или скулптура. Таквото дело велите дека е автопортрет. Автопортретот може да биде како самостојно ликовно дело, а понекогаш уметниците го сликале својот автопортрет во групни сцени во кои се прикажува некое историско или библиско дејство. На тој начин ние осознаваме како изгледал некој уметник од времето кога немало фотографија.

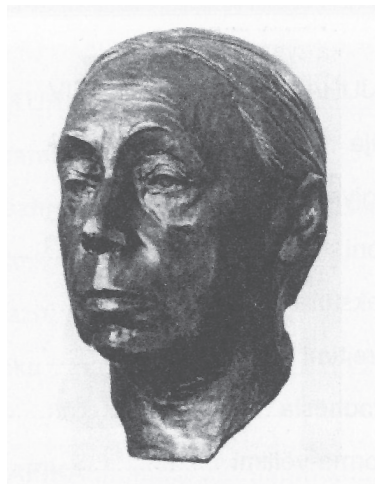


Никола Мартиновски:  
Автопортрет, масло на платно

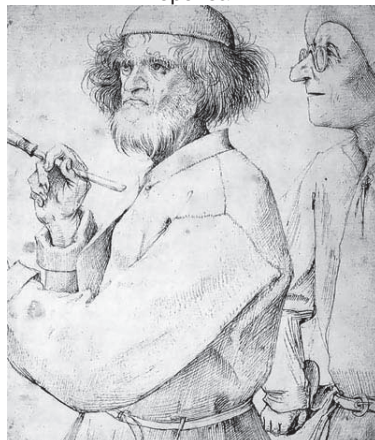
Албрехт Дирер:  
Автопортрет, цртеж



Пабло Пикасо: Автопортрет



Кети Колвиц: Автопортрет,  
бронза



## КАРИКАТУРА

Некои уметници во своето творештво ја прикажуваат психологијата на човекот, неговата смешна, непријатна или нечовечна особина со што го потенцираат негативното кај луѓето. Во тоа претставување се карикира изгледот на личностите и овој мотив го нарекуваме карикатура.



Оноре Домие: Конте, бронза



Оноре Домие: Свој можеме мирно  
да го ослободиме, литографија



Оноре Домие: Криспен и Скапен,  
масло на платно

## ФИГУРА

Ликовните дела често ни прикажуваат облечени фигури на луѓе од разни периоди од историјата на човекот.

Фигурата како мотив има големо значење за нас затоа што тоа е документ преку кој се запознаваме со начинот на кој луѓето биле облечени во минатите времиња.



Август од Примапорте, Рим, мермер



Едуард Моне: **Фрулаш**, масло на платно



Амадео Модилјани: **Човек со луле**, масло на платно

Јан ван Ајк: **Џовани Арнолфини и неговата невеста**, масло на платно

## АКТ

Од предисторијата до денес уметникот цртал, сликал или преку скулптурата ги претставувал женското и машкото тело без облека. Речиси нема уметник кој во своето творештво не ја претставил убавината на човечкиот лик.



Гастон Лашоз: **Жена која стои**, бронза



Рубенс: **Ангелика и пустиник**, масло на платно

## ЖАНР

Многу уметници во целото свое творештво прикажуваат сцени и дејства од секојдневниот живот во времето во кое живееле. Преку нивните дела ние, денес, се запознаваме со животот на луѓето низ историјата, како се облекувале, како и каде живееле, какви обичаи имале, со кои алатки се служеле.

Овој мотив е документ за времето во кое е создадено делото.



Хуберт Јан ван Ајк: **Адам и Ева**, слика на дрво



Дега: **Жена што си ја чешла косата**, пастел



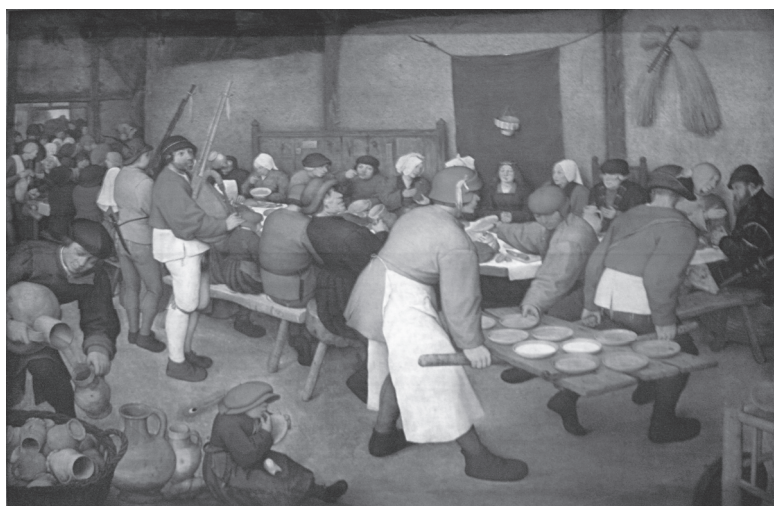
Шарден: **Враќање од пазар**, масло на платно



Диего Веласкез: **Водоносецот од Севилја**, масло на платно



Луис ле Нен: **Селско семејство**, масло на платно



Питер Бројгел: **Селска свадба**, масло на платно

## ЖИВОТНИ

Некои уметници многу често во своето творештво претставувале одредени домашни или диви животни. Претставувањето на животните како мотив го нарекуваме анимализам.

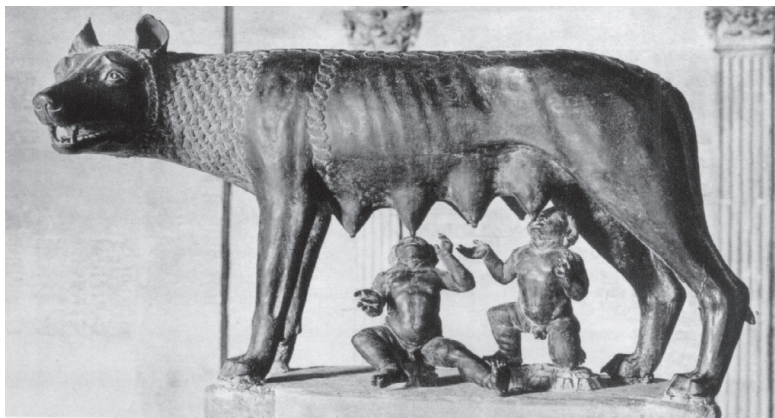
За прикажување животни уметниците биле инспирирани од убавината на одредено животно или од симболот што го претставува животното.



Хокусаи: **Птици**, дрворез во боја



Гилгамеш: **Украс за кутија**



**Волчица**, Рим, бронза

## ЕНТЕРИЕР

Претставувањето на внатрешниот простор го нарекуваме ентериер. Преку цртеж, слика или графика уметникот го претставува внатрешниот простор на домот или јавните простори. Преку овој мотив се запознаваме со изгледот на живеалиштето и другите простори во кои живееле луѓето.



Мајсторот од Фламале: **Благовестие**, масло на дрво



Густав Курбе: **Ателје на сликарот**, масло на платно



Винсент ван Гог: **Соба во Арл**, масло на платно



## ПЕЈЗАЖ

Многу ликовни дела ни ја претставуваат убавината на природата што се нарекува пејзаж. Преку пејзажот ни се претставени убавините на планините, шумите, езерата, реките, полињата, селата, градовите и улиците.



Питер Бројгел: **Зимски пејзаж**, масло на платно



Винсент ван Гог: **Житно поле**, масло на платно



## МРТВА ПРИРОДА

Кога ликовниот уметник на своето дело има претставено разни предмети, растенија или мртви животни велиме дека делото е со мотив мртва природа.

Преку мртвата природа уметниците сакаат да ни ги претстават, всушност, убавината на линијата, богатството на бојата и површините во ликовното дело.

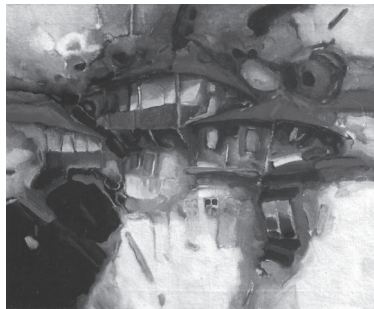


Вилхем Клас Хеда: **Мртва природа**, слика на дрво



Винсент ван Гог: **Цвеќе**, масло на платно

Рубенс: **Пејзаж со замок**, слика на дрво



Данчо Ордев: **Љубанци**, масло на платно

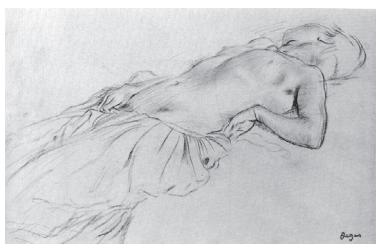


**Панорама**, фотографија



Ф. Ковачевик: **Зимски пејзаж**, масло на платно

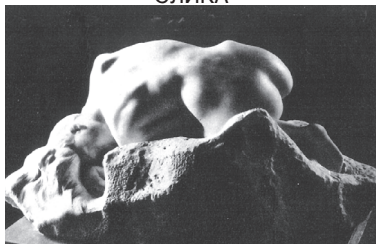
Цртањето, сликањето, скулптурата, графиката, дизајнот и визуелните комуникации се петте ликовни подрачја преку која се изразува ликовната уметност. Преку сите овие ликовни подрачја ликовниот уметник креативно изработува уметнички дела кои се разликуваат меѓусебно по употребата на материјалите и техниките, а и по начинот на ликовното изразување.



ЦРТЕЖ



СЛИКА



СКУЛПТУРА



ДИЗАЈН

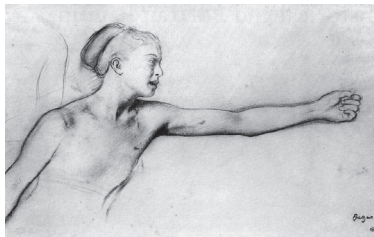
## Цртање

Со цртежот започнува секое уметничко дело. Идејата за слика, графика, скулптура, дизајнерско решение или самостоен цртеж, започнува со цртежот кој потоа се развива во завршна творба.

Цртежот се изразува претежно со разновидноста на линијата, текстурата и со тонските вредности. Не ретко цртежот се збогатува и со обоени или колаж аплицирани форми.



ЦРТЕЖ



ЦРТЕЖ



ЦРТЕЖ

## Сликање

Сликарството е најзастапено ликовно подрачје во уметноста. Сликарството се изразува преку боја, линија, текстура и обоени површини. Во ова подрачје постојат најразновидни материјали и техники за сликање, како и подлоги на кои се нанесува бојата. Од видот на техниката зависи и карактерот на готовата ликовна творба, односно сликата.



СЛИКА



СЛИКА



СЛИКА

## Графика

Единствено подрачје во ликовната уметност во која ликовното дело настанува по пат на отпечатување е графиката.

Во оваа техника уметникот прво делото го изработува на некоја подлога, која му служи како матрица за отпечатување, односно умножување на графиката во повеќе примероци.

Во зависност од процесот на работа и од употребениот вид на подлога за матрица разликуваме повеќе видови на графички техники, како што се висок, длабок, рамен и комбинираан печат.



ГРАФИКА

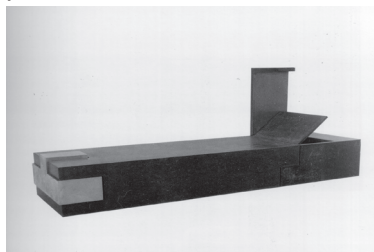


ГРАФИКА

## Скулптура

Скулптурата е специфично ликовно подрачје во кое се изработуваат тродимензионални ликовни дела, односно овие дела имаат волумен кој завзема дел од просторот.

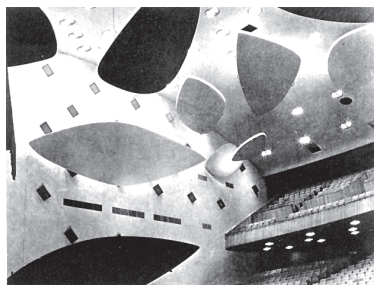
Преку најразновидни постапки, како што се: додавање, одземање, градење, моделирање, конструирање, аплицирање итн, уметникот со разни материјали создава уметничко дело во скулптурата.



СКУЛПТУРА



РЕЛЈЕФ



МОБИЛ

## Дизајн и визуелни комуникации

Дизајнот е ликовна уметност која што го создава изгледот на предметите што човекот ги користи во секојдневниот живот. Уметниците од ова подрачје, наречени дизајнери, го изработуваат надворешниот изглед на автомобилите, играчките, предметите, мебелот, облеката, плакатите, билбордите, пакувањата и изгледот на производите што се продаваат и многу други нешта кои се потребни во секојдневниот живот.



ПЛАКАТ

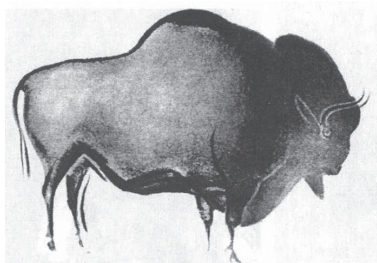


ИНДУСТРИСКИ ДИЗАЈН



КОСТИМИ

Цртањето е едно од основните ликовни подрачја во уметноста. При цртањето, ликовна творба е цртежот преку кој се изразува уметникот. Сите ликовни уметници прават самостојни цртежи или скици преку кои ги забележуваат своите идеи за идните слики, скулптури, графики или дизајнерски решенија.



Бизон, праисториски цртеж



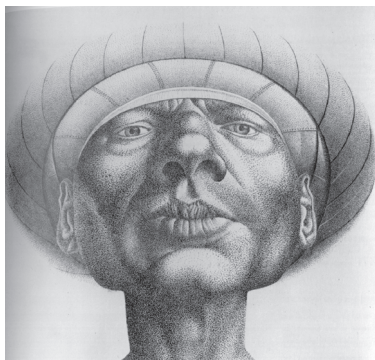
Ритуална игра: Пештера во Палермо, цртеж на карпа

Скица е брз цртеж на кој, во основни црти се забележува идејата како да изгледа идното уметничко дело. За една идеја може да се направат и повеќе варијанти на скици од кои се избира најдобрата.

По скицата, уметникот изработува цртеж во кој се дефинираат повеќе детали што претставува реализирање на ликовното дело.

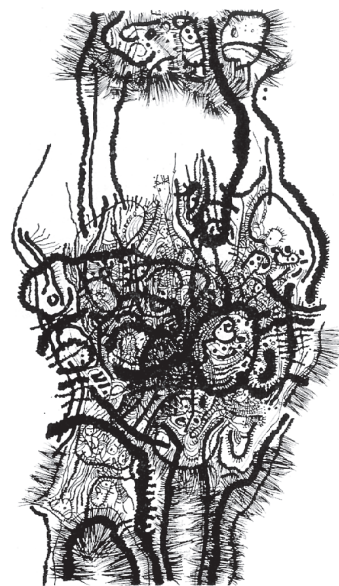


Скица за витраж



Цртеж со молив

Цртежот е самостојно и оригинално уметничко дело. Цртежот се изработува со материјали кои на одредени подлоги оставаат траги во вид на линии или површини. Најчесто се црта со молив, јаглен, разни видови креди, пастел, туш и бајц. Може да се црта и со техниките акварел, гваш и темпера, или со овие техники да се обои веќе готовиот цртеж.



Ордан Петлески: Црни бразди III, туш, перце



Детски цртеж, 10 год., туш

Цртежот изработен со одредена техника може да се комбинира и со обоена колаж хартија со што се добива колажиран цртеж.

Во скулптурата исто така цртежот е присутен како тродимензионален израз наречен цртеж – објект. Овој цртеж се изведува со материјали кои сугерираат линија во просторот.



Амадео Модилјани: **Портрет на Пол Александар**, јаглен на хартија



**Братот на починатиот**, релјеф, Египет

На скулпторските дела уметникот често пати го врежува цртежот како линии и површини. Со линијата се добива текстура која се комбинира со волуменот и формата.

Цртежот како и секоја ликовна творба може да претставува некоја препознатлива содржина, односно на цртежот може да има мотив како што е: портрет, мртва природа, пејзаж, фигура, акт и сл. Овој цртеж велиме дека е реалистичен. Ако пак на цртежот не можеме да препознаеме мотив велиме дека цртежот е апстрактен.

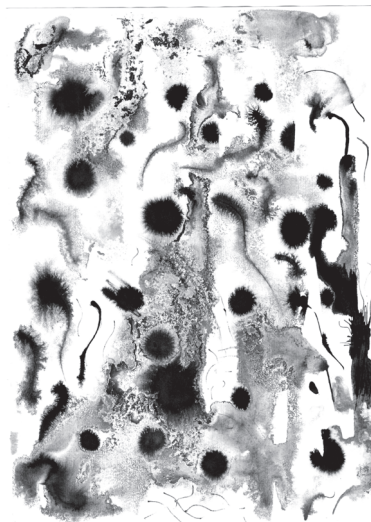


Р. Дифи: **Свирач**, туш, перце

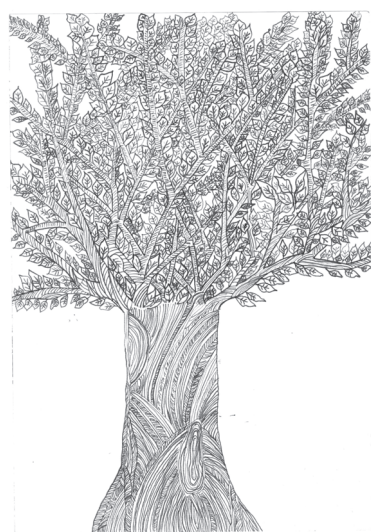


Пабло Пикасо: **Студија за завеса**, молив

Многу често уметниците при цртањето на портрет, фигура, акт или нешто слично се служат со визирање. Со помош на визирањето многу полесно можат да се одредат пропорциите на внатрешните делови во една целина и поуспешно да се нацрта портретот, актот или фигурата.



Детски цртеж туш

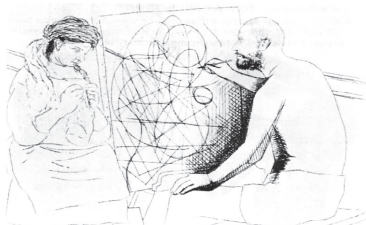


Детски цртеж, туш, перце

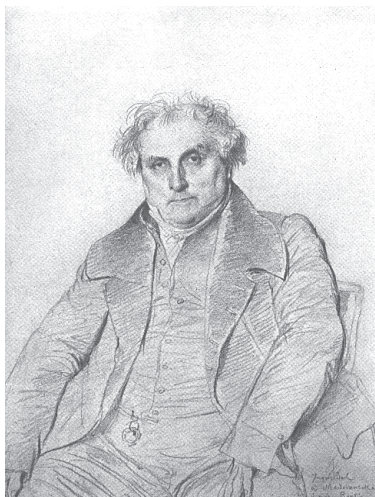
## ЛИНИЈА

Линијата е основно изразно средство во цртањето. Познато е дека постојат два вида на линии: криви и прави, но линиите можат да бидат и: дебели, тенки, долги, куси, контурни и текстурни.

Убавината на цртежот е употребата на разновидни комбинации на линиите. Се црта со слични и контрастни линии, нанесени во разни густини и правци, погусто и поретко. Со линиите може да се добие и шрафирање. Шрафура е кога линиите се нанесуваат во ист правец, една до друга или се вкрстуваат во спротивен правец.



Пабло Пикасо: **Сликар со модел кој плете**, бакрорез



Енгр Луис Бертин, цртеж со молив



Емилио Греко: **Volto**, туш, перце



Студија за раце, туш, перце

## ТОН

Со цртањето може да се добијат посветли и потемни тонски вредности. Со погусто или поретко нанесени линии на плоштината можеме да добиеме илузија на посветли и потемни површини. Со посветли и потемни површини можеме да добиеме илузија на простор.



Жорж Сера: **Цртач**, јаглен



Жорж Сера: **Фигура**, цртеж со јаглен

### ПРОСТОР

Реален простор е просторот што нè опкружува. Уметниците во своите дела на разни начини претставуваат илузија на простор. Илузија на простор преку цртежот може да се добие со преклопување на формите. Ако поставиме форма, една пред или зад друга, се добива чувство на блиску и далеку. На овој начин се прави и сцена за театарска претстава.

Ако во ликовната творба нацртаме помали и поголеми форми, добиваме илузија на простор. Помалите форми, како и во природата, изгледаат како да се подалеку, а поголемите како да се поблиску од нас.

На пример: ако нацртаме две човечки фигури, едната мала, а другата голема, ние имаме впечаток дека малата е далеку, а големата е блиску. Така е и во секоја поголема или помала форма.

Во природата поблиските места се со потемна боја, а подалечните се со посветла боја поради далечината и густината на воздухот.

Прикажувањето на просторот на овој начин се вика воздушна перспектива. Во ликовната уметност, илузија на простор со воздушна перспектива се добива со посветли и потемни тонови или боја.

Најточно претставување на просторот во една ликовна

творба се добива со линеарната перспектива. Со линеарната перспектива, преку поврзување на одредени точки се добива претстава за луѓето и објектите блиску и далеку. На овој начин сè она што е подалеку станува сè помало и помало и се губи како точка во доглед.

Перспективата се изучува како дел од математичката наука, а најмногу ја користеле луѓето од ренесансата.



Воздушна перспектива, фотографија



Илузија на простор со преклопување



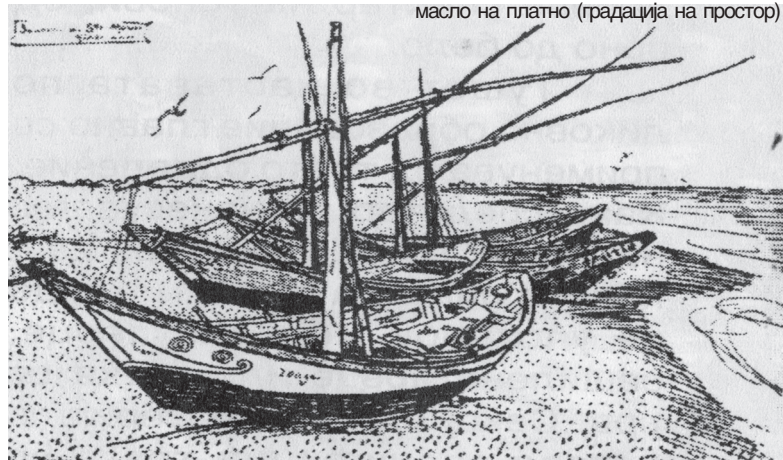
Сезан: **Планина Св. Победа**, масло на платно



Васко Ташковски: **Плажа на диносауруси**, масло на платно (простор на големо-мало)



Питер Бројгел: **Кула од Вавилон**, масло на платно (градација на простор)



Винсент ван Гог: **Бродови**, туш, перце

## МОЛИВ

Да се потсетиме дека моливот е основно средство за цртање. Со моливот може да се добијат разновидни линии, а истовремено да се добијат благи, светли и меки, но и темни и јаки тонови. Со моливот одредени површини и форми можеме да ги сенчиме со што добиваме илузија на волумен и длабочина.

Најдобро е да работиме со молив кој е означен со Б бидејќи тоа е ознака за мекост на моливот кој во себе содржи повеќе графит. Колку е поголема бројката пред буквата Б, толку моливот е помек и остава потемни линии, како на пример: Б2, Б3, Б4 итн.

За цртање со молив најсоодветна подлога е полурапава или мазна цртачка хартија на која моливот се троши и остава ликовна трага.



Микеланџело: Студија за една од Симбилите на таванот на Систерската капела, молив



Катерина Кавасети: Дрво, молив во боја



Творба со молив



Енгр: Семејството Стамати, молив

## ФЛОМАСТЕР

Фломастерот денес многу често се употребува за секојдневна употреба, па и за цртање. Со фломастерот се црта едноставно, не се размачкува, лесно и брзо се суши, а остава јасна и чиста трага.

За разлика од другите техники, кај фломастерот имаме ограничен број на бои. За работа шест, дванаесет а поретко повеќе.

Боите не можат механички да се мешаат за да се добие нова боја, а во исто време и линијата што ја остава фломастерот е еднолична, тврда и ладна, без можности за разновидност.

Подлогата за работа со фломастерот мора да биде мазна, а најдобро е да се употребува хамер-хартија.

Уметниците речиси и да не цртаат со фломастер затоа што оваа техника временски е непостојана, односно ако цртежот со фломастер е изложен во просторот, по одредено време избледува и неговата боја се губи.



Детска творба, фломастер

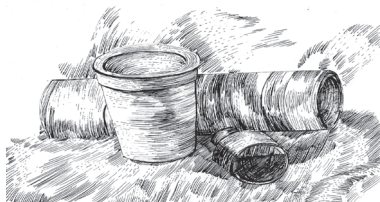


## ТУШ

Тушот е средство кое многу често го употребуваме за цртање. Тушот е течен материјал кој за цртање користи метално перце со остар врв, зашилено дрвце или мека четка со врв. При работа со метално перце се добиваат чисти, прецизни, јасни линии, а кога се користи четка се црта со неразреден или разреден туш со вода за да се добие голем број на тонски вредности.

Подлогата на која се црта со тушот е потребно да биде мазна цртачка хартија, а уште посоодветно е хамерот. Хамерот се препорачува поради неговата особина линијата да остане чиста, јасна и прецизна.

Постои и лавиран цртеж. Лавирањето го употребуваме кога сликаме на еден цртеж изработен претежно со линии за да му додадеме насликани површини. Лавирањето се прави или само со тушот кој го разредуваме со вода и во разни тонови го прекриваме готовиот цртеж, а може да се направи и со сликарските техники, гваш, акварел или температа, со што добиваме таканаречен обоен цртеж.



Цртеж со туш, перце



Ван Гог: **Мост со кочија**, лавиран туш



Хенри Матиз: **Жена во блуза која сонува**, туш, перце



Рембрант: **Акт со момче**, туш, четка

## БАЈЦ

Средство со кое можеме да направиме цртеж, а кое денес поретко се применува е бајцот. Бајцот по сите особини е сличен како и тушот, а неговата карактеристика е неговата специфична кафено-окереста боја која на цртежот му дава посебна ликовна убавина.



Творба со лавиран бајц

## КОМПЈУТЕР

Со помош на компјутерот денес можеме да создадеме разновидни цртежи кои се специфични за оваа техника.



Компјутерски цртеж

Сликарството е широко и богато ликовно подрачје со многу разновидни ликовни изрази и специфичности. Сликарството претежно се изразува со бојата и тонот, со обоени површини, форми и линии, но со примена на сите други ликовни елементи и принципи, како што се: текстурата, просторот, големината, пропорцијата, ритмот, хармонијата, контрастот, единството, рамнотежата, градацијата, композицијата и насоката.



Средновековна икона:  
Евангелистот Матеја, икона

Сликата се изработува со разни видови бои кои се нанесуваат на подлогата со помош на разновидни алатки, претежно четки и сликарски шпахтли.

Подлога за слика може да биде: платно, хартија, картон, стакло, метал, сидна површина или дрво. Во зависност од тоа на каква подлога се слика, се избира и видот на бојата и средствата за сликање. Според употребената техника на сликање ликовните творби ги нарекуваме како таписерија, мозаик, витраж, фреска и други ликовни техники.



Прибор за сликање



Готска катедрала во Чартрес,  
витраж

Како најново средство со кое можеме да направиме сликарска творба е и компјутерот. Со помош на одредени компјутерски програми и алатки можеме да создадеме разновидни форми, површини, на кои можеме да нанесеме линии, боја, тонови и текстура.



Димче Коцо:  
Великодостоинственик,  
таписерија



Петар Мазев: Дел од мозаикот во  
споменикот на ослободувањето  
на Велес,



Икона Христос седржител, икона, Охрид



Детаљ од македонска народна носија



Едгар Дега: **Естела Мусон**, масло на платно



Алберт Глеизес, **Симфонија во виолетово**, масло на платно



Рубенс Корубин: **Свечена мртва природа**, акрилик на платно



Епископска базилика, Стоби, мозаик

## БОЈА

Бојата, покрај другите ликовни елементи, е основен израз во сликарството. Да се потсетиме дека постојат примарни и секундарни бои, хроматски и ахроматски, дека разликуваме ладни и топли, темни и светли бои.

Примарни бои се жолтата, сината и црвената, а секундарни бои се виолетовата, зелената и портокаловата.



Обоен круг



Примарни и секундарни бои



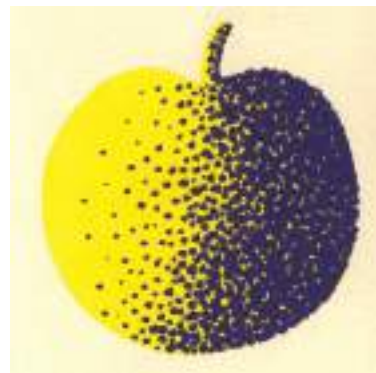
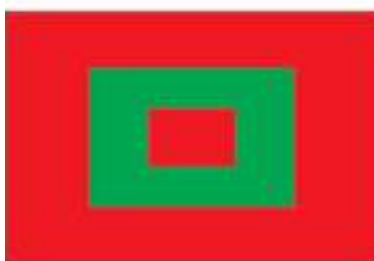
Ф. Ковачевиќ: **Зимски пејзаж**, масло на платно (хармонија со ахроматски бои)

Примарните и секундарните бои се именуваат како хроматски, а црната, белата и нивните сиви тонови како ахроматски.

Боите кои врз човекот дејстуваат топло се: жолтата, жолто-портокаловата, портокаловата и црвената, додека ладни бои се: зелената, зелено - сината, сината, сино - виолетовата и виолетовата.

Се сеќаваме дека кај боите најпознат е комплементарниот контраст кој го зголемува интензитетот на двете комплементарни бои. Комплементарни парови се: зелената и црвената, виолетовата и жолтата и портокаловата и сината.

Парови на комплементарен контраст



Комплементарен контраст



Енди Вархолд: **Цемс Дин**,



Винсент ван Гог: **Селски сокак во Аверс**, масло на платно (комплементарен контраст)



Хенри Матиз: **Мадам Матис**, масло на платно (топли и ладни бои)

## ТОН

Знаеме дека тонот е ликовен елемент кој означува количество на светлина во една боја, односно една иста боја може да има повеќе тонови.

Тон се добива кога на една боја и се додава светло и темно, односно се осветлува со бела, а се затемнува со црна боја. На пример, на црвената ако и додаваме бела, можеме да добиваме се посветла и посветла црвена боја, а ако на црвената и додаваме помалку црна, ќе добиваме се потемна и потемна црвена боја.



Хроматски тонови



Ахроматски тонови



Хусовиќ: **Пејзаж**, акрилик

Хроматски тонови се сите тонови кои се добиваат кога хроматска боја се осветлува или затемнува со бела или со црна боја. Ахроматски тонови се сите тонови кои се добиваат со меѓусебно мешање на црната и белата боја.

Ако направиме повеќе тонови кои полека се менуваат кон светло или темно, добиваме тонско степенување. Со тонското степенување можеме да добиеме ахроматска и хроматска тонска скала.

Со употреба на тонот уметниците ги моделираат димензионалните форми во сликата со што добиваат илузија на волумен.

Ако во ликовната творба комбинираме посветли и потемни тонови, добиваме динамика на сликата.



Пабло Пикасо: **Живот**, масло на платно



Тон во реалност, простор, фотографија



Рембрант: **Апостол**, масло на платно (хармонични тонови)



Драган Најденовски: **Предел**, масло на платно (тон)

## ПРОСТОР

Просторот е ликовен елемент.

Реален простор е оној кој нè опкружува, во кој живееме, во кој се движиме, во кој учиме, спиеме, во кој летаат птиците и авионите, течат реките, растат шумите и цвеќињата. На сликите на уметниците гледаме простор, но тој не е вистински, него го нарекуваме илузија на простор.

Уметниците добиваат илузија на простор на разни начини, со тонови, со светло - темни бои, со големи и мали форми, со преклопување на форми една зад друга и со ладни и топли бои.

Во нашата околина, во природата, планините, небото, шумите, водата, можеме да забележиме богатство на тонови од една боја. Уметниците во своите дела употребуваат разновидни посветли и потемни тонови за да прикажат илузија на простор и волумен.

Илузија на простор се добива и со големина. Помалите форми или предмети изгледаат подалеку од оние кои се насликани поголеми. Ако пак еден предмет го преклопиме зад друг, тој предмет изгледа како да е подалеку од првиот.

Прикажување на просторот во ликовните дела се постигнува и со употреба на

перспектива. Уметниците со употреба на перспективата постигнале најдобри резултати во прикажувањето на надворешниот и внатрешниот простор.



3. Милиќ: **Долина**,  
масло на платно



Детски цртеж, простор со  
перспектива и тон



Камиј Писаро: **Булевар Мон Мартр навечер**, масло на платно  
(илузија на простор)



Перспектива

## РАМНОТЕЖА

Употребата на рамнотежата во сликарството е цел на секој ликовен уметник.

Наједноставно рамнотежа се добива со примена на симетрија кога и левата и десната страна на творбата се идентични.

Асиметрична рамнотежа е кога е постигната рамнотежа но со разлики на двете половици. На пример: ако употребиме поголема површина со посветол тон на едната страна, а на другата страна постигнуваме рамнотежа со помала површина на темен тон. Какви ќе бидат големините на темниот или светлиот тон уметникот ги поставува според своето чувство за рамнотежа.

Секој уметник посебно развива свое гледање на рамнотежата што произлегува од неговиот карактер, чувство и искуство во творештвото.



Јан Арп: **Планина сто сидра**, масло на картон (асиметрија)



Рада Попова Малкиќ: **Без наслов**, таписерија (симетрија)



Димитар Кондовски: **Без наслов**, масло на дрвена подлога (асиметрија)



Едвард Мунк: **Танцот на животот**, масло на платно (асиметрија)



Владимир Георгиевски: **Светло распетие**, масло на платно (асиметрија)



Пабло Пикасо: **Мандолина и гитара**, масло на платно (асиметрија)

## АКВАРЕЛ

Да се потсетиме дека акварелот е сликарска техника во која бојата се разредува со вода. Се слика на рапавата страна од хартијата и со оваа техника можат да се добијат нежни тонови на бојата, лесни и прозирни тонови и не може да се слика боја врз боја.



Албрехт Дирер: **Улица во Винзбург**, акварел



Владимир Георгиевски: **Христос на софра**, акварел

Акварелните творби изгледаат свежо и лесно и многу често авторите со оваа техника сликаат природа, планини, пејзажи, полиња, реки, цвеќе и широки водни површини. Просторот со акварелната техника се добива со нанесување светли и темни тонови, како и со ладни и топли бои за далеку и блиску.



Детска творба, акварел, (ученик, 9 години)



Студентска творба, акварел

## ТЕМПЕРА

И со оваа техника се среќаваме во училиштето. Знаеме дека температа е најстара техника со која се сликале фрески и икони во црквите и манастирите. Во старо време уметниците сами ја подготвувале бојата.

Со темпера се слика на рапавата страна од хартијата, а можат да се добијат јаки и интензивни бои, да се добијат разни тонови со мешање со бела и црна или да се пронајдат многу други бои со меѓусебно мешање по желба.

Со употреба на јаки и интензивни бои на творбата се добиваат богати колористички композиции.

Со температа имаме можност да сликаме мотиви од природата и предмети со претставување на илузија на простор и волумен.



Минијатура од Добрејшиното евангелие, темпера





Анџелико: **Св. Катерина**, детаљ на композиција, темпера

## ГВАШ

Гвашот е исто така техника во која бојата се разредува со вода. Се слика со акварелни бои и бела темпера во туба. Со ваква комбинација можеме да добиеме лесни и нежни тонови како што е акварелот, а кога ќе ја мешаеме бојата со белата темпера можеме да сликаме и боја врз боја.

Гвашот е комбинација со чија помош можеме да се изразиме со можностите и на акварелот и на температа.

Се слика на рапавата страна од хартијата со четки кои имаат меки влакна со врв. Се што можеме да постигнеме со акварелот и температа можеме и со техниката гваш.



Творба со гваш



Творба со темпера



Творба со гваш



Творба со гваш



Елени Џаниоти: **Градови**, темпера

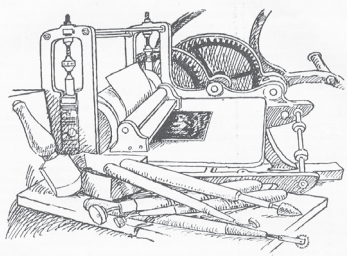


Творба со гваш

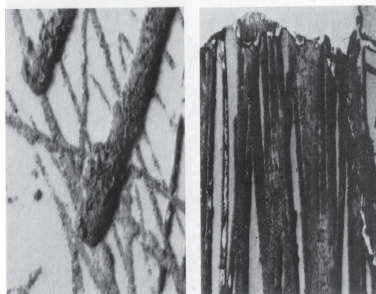
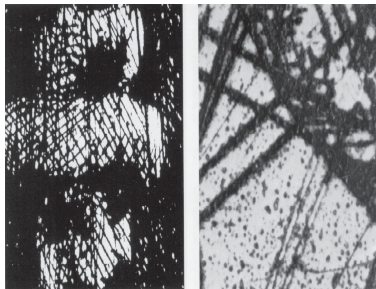
Веќе се запознавме дека графиката е посебно ликовно подрачје во кое ликовната творба се добива исклучиво со печатење.

Според тоа во каква техника ја печатиме графиката, можеме да ја поделиме на длабок, висок, рамен, пропустлив и комбиниран печат. Во најново време, со појавата на компјутерот имаме и компјутерска графика.

За да можеме да печатиме графика, прво мораме да има-



Стара машина за печатење



Разновидни графички ефекти во бакрописот

ме подлога, како што е линолеум, картон, дрво, камен или метална плоча. Плочата на којашто ја реализираме идејата и со којашто печатиме графика се вика матрица. Матрицата се обработува со посебни алатки со кои ја длабиме или режем, или ја обработуваме со посебни хемиски постапки. Кога матрицата е спремна за печатење, потребно е да се има валјак за нанесување на графичка боја, специјална хартија на која се печати и машина за печатење која под притисок ја реализира графиката како уметничко дело.

Во училиштата учениците изведуваат графика со поедноставни средства, со тем-

перна наместо печатарска боја и без печатарска машина туку само со обичен притисок со дланката или некој валчест предмет.

Високиот печат е кога матрицата се длаби, но бојата, со валјак се нанесува на високите, испакнати површини и делови, а вдлабнатите делови остануваат бели. Видови техники со висок печат се: картон-печат, дрворез и линорез.

Длабок печат е кога матрицата се реже и црта, а бојата се втиснува во врежаните длабнатинки, а оттаму се пренесува на отпечатениот лист.

Видови техники во длабок печат се: бакорез, бакропис, сува игла и акватинта.



Ф. М. Јанзен: Голи дрвја, бакропис



Матрица за печатење од линолеум

Отпечаток од матрица

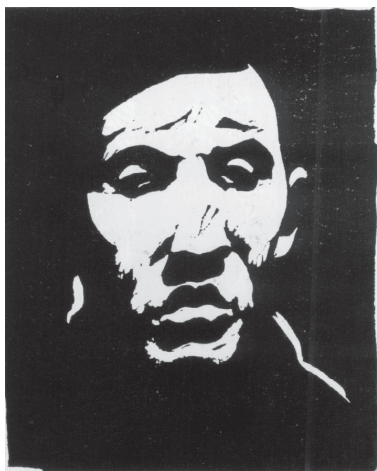
Рамен печат е кога матрицата за печатење се обработува со хемиски постапки а не физички со режење и длабење. Видови техники во рамен печат се: монотипија и литографија.

Пропустлив печат е кога за матрица се употребува специјална свилена мрежеста ткаенина која ја пропушта бојата при отпечатување. Мрежестата матрица се обработува со хемиска постапка. Позната техника е сито печат.

Комбиниран печат кога една графика се реализира во комбинација со две или повеќе претходни техники.



Ричард Ејбер: **Без наслов**, монотипија



Даниел Озмо: **Автопортрет**, линорез

Денес во светот компјутерската графика го зазема своето место меѓу останатите класични техники.

Компјутерот има неограничени можности за реализирање на една современа графика и ги задоволува авторите како средство за уметничко творештво. Со употреба на компјутерските програми за креативно изразување авторот може да ги комбинира и употреби ликовните елементи и принципи во една целина, да употреби разновидни линии, разновидни форми, боја, тон, текстура и се она што графиката ја чини уметничко дело.

При изработка на оваа графика авторот пред себе, на мониторот, го има завршниот изглед на графиката и може



Бурхан Амети: **Spirit way**, компјутерска графика

да го отпечати кога е задоволен со својата творба.

Печатењето во овој медиум е доста едноставно, се врши со принтање и нема потреба од изработка на класична матрица, алатки за режење и длабење, печатарска боја и валјак, како и графичка машина, односно преса за печатење.



Хусковиќ: **Средба во самица**,



Тулуз Лотрек: плакат, 1893

## ЛИНИЈА

Графиката како и секоја ликовна творба ги употребува сите ликовни елементи и принципи на ликовниот јазик, но како специфично подрачје линијата, бојата, тонот, текстурата и формата се главните средства за графичко изразување.

Линијата во сите видови на печатење, па и во компјутерската графика, останува како основен елемент за изразување. Во зависност од видот на техниката, убавината и богатството на линијата и цртежот се темел на графичкото изразување.



В. Радовани: **Бран**, литографија

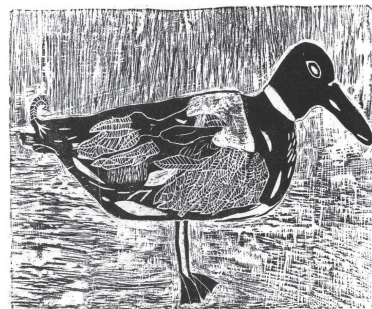
Илија Кочовски:  
**Убавица и свер**, дрворез



Ордан Петлески: **Архаични конструкции**, дрворез

## ТЕКСТУРА

Текстурата е едно од главните изразни средства при обработката на графиката. Со длабење, режење, а најмногу со хемиските постапки во бакрописот, акватинтата, сувата игла и литографијата уметникот добива разновидни текстури кои се карактеристични за графиката.



Детска творба, линорез



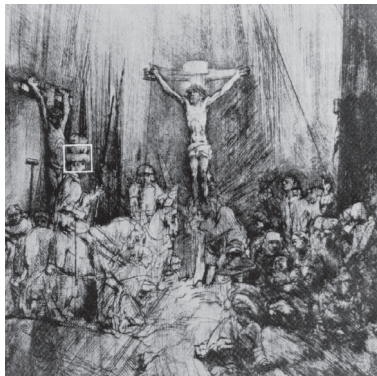
Дрворез, непознат автор



Бурхан Ахмети: **Обоен пат**, дигитална графика

### ТОН

Тонот е меѓу првите ликовни вредности на графиката во одредени техники. Најкарактеристично и најголемо богатство и разновидност на тонови се добиваат во длабокиот печат, најмногу во техниката акватинта, но и во бакрописот каде што со физички и хемиски процеси графичарот може да добие неограничен број тонови.



Рембрант: **Три крста**, бакропис



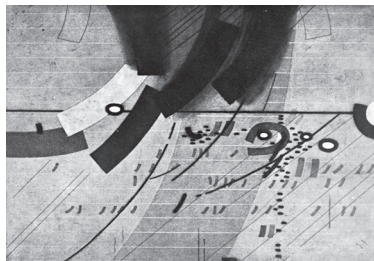
Ендру Гедес: **Портрет на мајка**, бакропис



Портрет на девојка, литографија



Рембрант: **Смртта на Марија**, бакропис

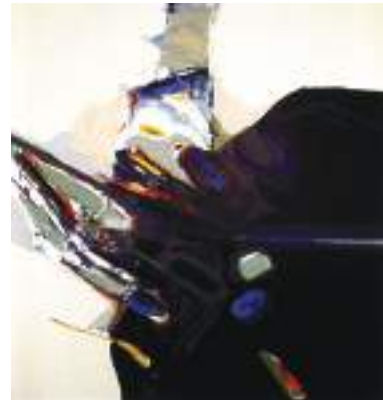


Димче Николов: **Предел XXI**, бакропис

### БОЈА

Бојата е се повеќе присутна во графиката. Во класичните техники бројот на бојата зависи од бројот на матриците.

Ако сакаме да отпечатиме графика во две или повеќе бои треба да изработиме две или повеќе матрици, за секоја боја се прави посебна матрица и секоја боја посебно се печати, една по друга.



Данчо Ордев: **Алфа 90/2**, сито печат во боја



С. Шемов: **Дете покажува со прст на ѕвезди**, сито печат

## ФОРМА

Како и во секоја ликовна творба, формата е важен елемент за вредноста на графиката. Без разлика дали правиме реалистична графика со некој мотив или апстрактна композиција, формата игра важна улога што ги соединува линијата, тонот, текстурата и бојата во една целина.



Пабло Пикасо: **Голям був**, литографија



## МОНОТИПИЈА

Знаеме дека монотипијата е техника која се разликува од другите графички техники по тоа што можеме да отпечати-ме само еден ист отпечаток.

На стаклена, метална или пластична плоча се нанесува боја, една или повеќе, на плочата со боја се става лист хартија и со притискање со дланката или со некој валчест предмет се врши печатење врз хартијата.

Со оваа техника можеме да експериментираме со една или повеќе бои, да цртаме, да гребеме, да втиснеме разни природни или вештачки текстури и секогаш да добиеме нови и интересни отпечатоци.



Сан Френсис: **Без наслов**, монотипија

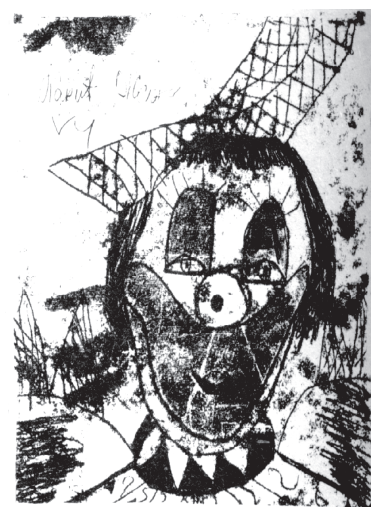


Едгар Дега: **Пејзаж**, монотипија

Ханс Балдинг Гриен: **Маѓепсан коњушар**, бакрорез



Процес на печатење со монотипија



Детска творба, монотипија



Џејк Берто: **Без наслов**, монотипија

## БАКРОПИС

Бакрописот е графичка техника на длабок печат. Отпечатокот се добива од бакарна (цинкова) плоча кога врз неа ќе се нанесе саканиот цртеж.

Бакрописот се реализира на следниов начин:

- Врз метална плоча се нанесува асфалтен лак и се остава да се исуши. Потоа со остра игла се исцртува идејата при што се реже лакот од местото каде што треба да има линија.

- Следно е ставање на плочата во сад со киселина (сулфурна или делезен оксид). Киселината ја нагрзува плочата на местата каде што е отстранет лакот, односно на местото на цртежот.

- Се отстранува заштитниот лак, а на плочата се втиснува печатарска боја која треба да навлезе во сите издлабени линии.

- Површината на плочата нежно се брише од вишокот на боја и се внимава да остане бојата во линиите.

- Се печати со преса за длабок печат: врз плочата со боја се става влажна хартија која навлегува во вдлабнатините на плочата и ја извлекува бојата врз себе, односно на хартијата.

Бакрописот овозможува реализација на тенки, нежни, суптилни, но и јаки, цврсти и прецизни линии.

Површини со оваа техника се добиваат само со помош на

текстура/гравура од линии во различни насоки. Овозможува и реализација во повеќе бои, но за секоја боја треба да се изработи друга матрица. Сите матрици една по една се печатат на ист лист хартија.



Ф. М. Јанзенг: **Голи дрвја**, бакропис



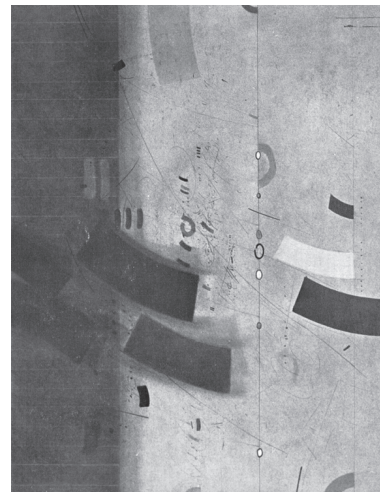
Пабло Пикасо: **Во кафеана**, бакропис



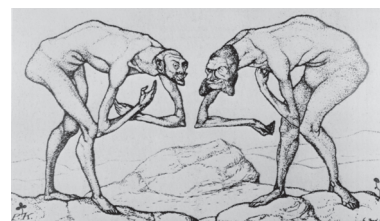
Петар Хаџи Бошков: **Графика X**, литографија



Едвард Дега: **Автопортрет**, бакропис



Димче Николов: **Предел**, бакропис



Пол Кле: **Двајца мажи**, бакропис

Ликовните дела од скулптурата се карактеристични по тоа што имаат тродимензионална форма, односно заземаат дел од просторот со својот волумен. Скулптурата може да биде реализирана како стабилна и мобилна скулптура. Во стабилна скулптура разликуваме полна пластика и релјеф, а во мобилната скулптура делото го именуваме како мобил.



Огист Роден: **Балзак**, гипс



Источна скулптура

Полната пластика е најчесто присутно ликовно дело во скулптурата. Таа е самостојна тродимензионална творба која стои во одреден внатрешен или надворешен простор, на отворено или затворено.

Полната пластика можеме да ја гледаме и да уживаме во неа од сите страни што воедно ни овозможува разновидно доживување на формите и волуменот.



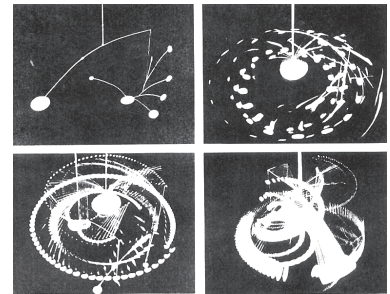
Творба од хартија



Портрет на Гудеа, камен

За разлика од полната пластика која е статична, мобилната пластика е дело кое е во движење. Мобилот е скулптура која е во движење така што гледачот е сведок на менувањето на скулптурата.

Движењето на скулптурата зависи од идејата на уметникот, дали ќе се движи со механизам или по природен пат.



Александар Калдер: **Мобил во мирување и движење**



Мобил во простор



Александар Калдер: **Црвени листови**, мобил



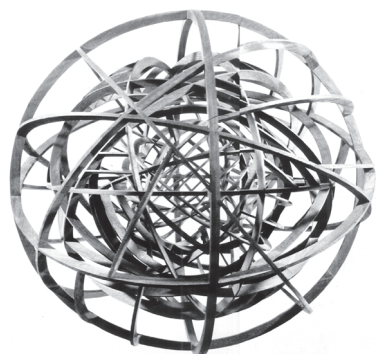
# СКУЛПТУРА

ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

80

57

Уметниците своите дела ги градат со комбинација на разновидноста на волуменот во една целина. Ако скулптурата е со волумен кој изгледа исполнето, силно, полно и како да е направена од еден дел велиме дека е монолитна во маса. Ако пак скулптурата е составена од волумен кој има комбинација на линии и издолжени форми со навлегување на просторот во скулптурата велиме дека таа е линеарно скулпторско решение.



Венцислав Рихтер: X-1, алуминиум



Томе Серафимовски: **Кирил Пејчиновиќ**, бронза

Скулптурата се изведува од разни материјали како што се: камен, дрво, теракотата, керамика, метал, гипс, бронза, но и од други материјали како што се: пластика, стакло, хартија и отпадни материјали.

Во зависност од материјалот од кој се работи скулптурата, таа се реализира на повеќе начини.

При работа со глина вајарот работи со моделирање, односно со одземање и додавање. Кога се работи во камен и дрво се работи само со одземање, додека кога се работи дело во метал се работи со лиење, конструирање, аплицирање и сл.



Пабло Пикасо: **Гитара**, хартија

Во скулптурата делото се моделира, гради, конструира, се аплицираат форми или се редат повеќе форми во една целина. При реализација на скулптурата се употребуваат разни алатки од специјални длета за разни видови материјали (дрво, камен) до современи помагала за заварување и машини за одземање и обработка на материјалите.



Пикасо: **Мачка**, комбинирана техника



Творба од хартија

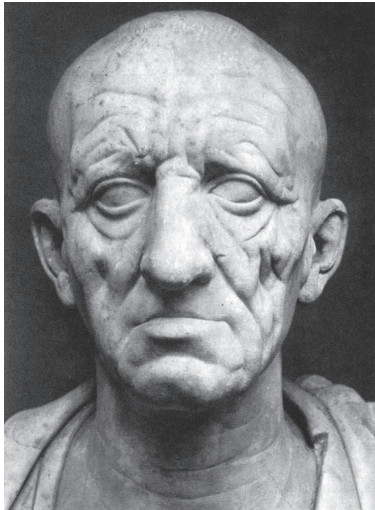


Мобилна скулптура

## ФОРМА - ВОЛУМЕН

Формата, односно волуменот е основен ликовен елемент кој ја создава скулптурата. Делото се создава со богатата комбинација на волуменот кој може да биде едноставен и сложен, аглест и тркалезен, отворен и затворен, полн и празен, испакнат и вдлабнат, полн и перфориран.

Кога волуменот зафаќа одреден простор и не е исполнет со материјал, тој има само волумен, а ако формата е исполнета целосно со материјал велиме дека има маса. На пример: топката има одреден волумен, но не е исполнет со воздух, додека каменот зафаќа ист волумен и маса.

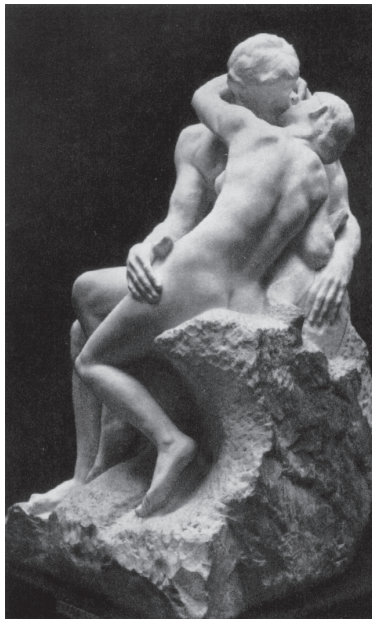


Портрет на римјанин, Рим, мермер

Душан Цамоња: **Метална скулптура 83**, метал



Васил Василев: **Асоцијативен портрет I**, дрво



Огист Роден: **Бакнеж**, камен



## ГОЛЕМИНА

Скулптурата најчесто е со реална големина, но може да биде и многу мала а и многу голема. Сосема малите дела ги нарекуваме минијатури, а големите монументални скулптури. Посебно, скулптурата која е со натприродна големина и претставува одреден важен историски настан или личност ја нарекуваме монумент.



Кип на кралот Гудеа, Месопотамија, камен

# СКУЛПТУРА



ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

59



Императорот Август, Рим, бронза



Томе Серафимовски: **Св. Кирил и Методиј**, бронза



Димче Тодоровски: **Јама**, бронза

## РАМНОТЕЖА

Како и во сите ликовни дела и во скулптурата целта е да се постигне рамнотежа. Рамнотежа и овде се постигнува со помош на симетрија и асиметрија. Симетричната рамнотежа се применува многу малку додека асиметричната е повеќе застапена поради тоа што има поголема ликовна вредност.



Семејство, скулптура (асиметрија)

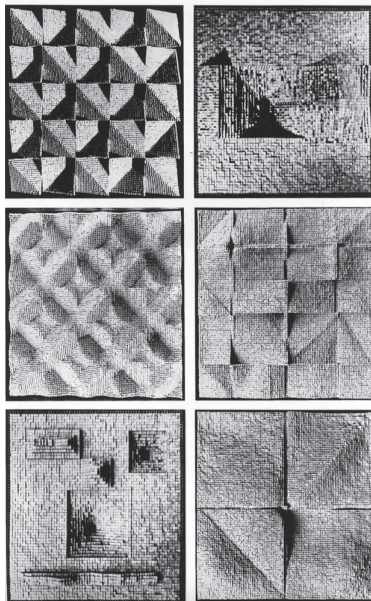


Огист Роден: **Три слики**, бронза (асиметрија)

## РИТАМ

Во секоја скулптура можеме да забележиме одредено движење, односно динамика на волуменот.

Главното, уметникот во скулптурата внесува слободен ритам кој произлегува од неговата креативност и замисла.



Венцислав Рихтер: **Релјефометар II**, метал (сритам)



Душан Џамоња: **Скулптура**, метал (слободен ритам со форма)

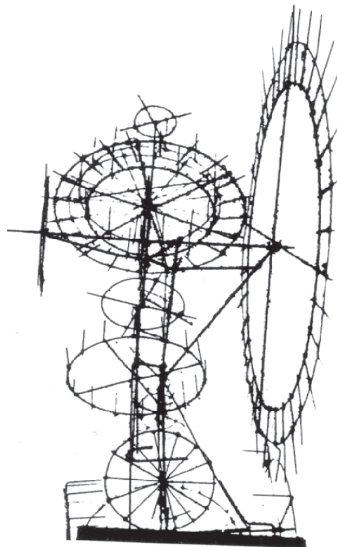
## ЛИНИЈА

Линијата како ликовен елемент во скулптурата се комбинира со плоштините на волуменот или со самата идеја на скулптурата. Ако делото е изградено со истенчени форми, кои асоцираат на линија, велиме дека имаме скулптура со плоско истенчен и линиски облик.

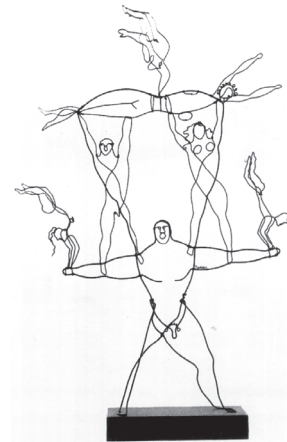
Линијата се употребува и за добивање текстура на површините со што се збогатува ликовната вредност на делото.



Детска творба, жица



Јан Тингвели: **Метамеханика**, жица



А. Калдер: **Фамилијарно стебло**, жица



Грунер: **Стол**, жица



Петар Хаџи Бошков: **Вертикала**, бронза

# СКУЛПТУРА

## ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

### БОЈА

Бојата многу често е присутна и се комбинира со волуменот во скулптурата. Бојата се среќава и на скулптурите на старите цивилизации и денес во модерната скулптура.

Во модерната скулптура бојата зазема речиси исто значење како и формата.



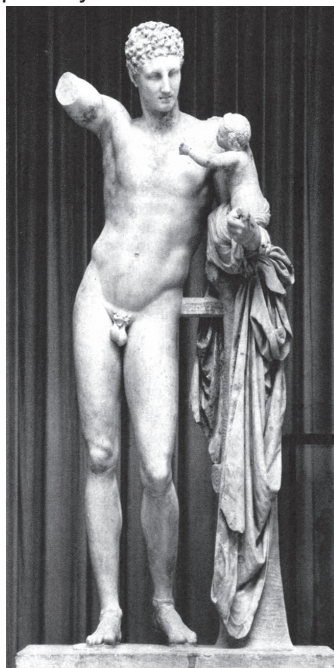
Египетски саркофаг, дрво



Уметник од Хопех: **Статуа на Архот**, обоена керамика

### ПРОПОРЦИЈА

Пропорцијата како принцип во кој меѓусебно се комбинираат разни големини во една целина е присутна од раните цивилизации до денес. Целта на секоја скулптура е да се најде идеален сооднос на формите со што ќе се дојде до идеална убавина. Ова посебно е присутно кај авторите кои го прикажуваат човековото тело.



Хермес, Праксител, Грција



Портрет, глина

### ПРОСТОР

Скулптурата зафаќа простор, се поставува и живее во просторот, го разубавува и е дел од тој простор. Формата и просторот се во интеракција односно дејствуваат еден врз друг. Многу често скулптурата се прави за одреден простор со што се артикулира просторот како една целина.



Станко Павлески: **Линија кон сонцето**, инокс



Скулптура во простор

# ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ

ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

62

Дизајнот се занимава со надворешно обликување на сè она што го употребуваме и купуваме за нашите секојдневни потреби и она што го гледаме со цел да нè информира или да нè упати на нешто.

Во ова ликовно подрачје работат ликовни уметници кои ги именуваме како дизајнери. Во визуелните комуникации ги именуваме посебно како графички дизајнери, а другите се дизајнери за текстил, мебел, амбалажа, стакло, керамика, додека оние што дизајнираат облека ги викаме модни креатори, а уметниците што дизајнираат костими за театар и филм костимографи.



Детска облека



Плакат



Плакат



Количка за деца



Дизајн на стол



Детска облека



Прибор за јадење

# ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ

ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

60

63

Индустијата произведува милиони и милиони разни производи секоја минута за потребите на човекот. Секој производ го привлекува купувачот со својот естетски изглед, како што е на пример: автомобилот, играчките, накитот, мебелот, предметите за домаќинство итн. Овој вид естетско обликување го нарекуваме индустриски дизајн.



Комплет садови за јадење



Парфем



Вокмен



Автомобил



Обувка за фудбал



Автомобил



Мотоцикл



Стол

# ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ

ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

64

Во визуелните комуникации како што се: плакатот, книгите, весниците, списанијата, билбордите, флаерите, рекламите и сè она што се печати го работат графичките дизајнери.



Заштитен знак

## MODA 8



Насловна страница на списание



Плакат



Обвивка за музичко ЦД



Филмски плакат



# ДИЗАЈН И ВИЗУЕЛНИ КОМУНИКАЦИИ

ЛИКОВНО ПОДРАЧЈЕ

60

65

Костимографијата, односно дизајнот на текстил и модното креирање се области што имаат големо значење во животот на современиот човек. Овие три области се тесно поврзани и ги спојуваат своите функции со цел модерно да го облечат човекот.



Историски костим



Историски костим



Историски костим



Костим

Костимографијата посебно е во функција да дизајнира костими и облека за театарска претстава или филм со тоа што ќе ни го претстави и времето во кое се случува дејството. Костимографите мора да имаат познавање на историјата и каква облека се носела во одредени периоди на историјата, а во исто време какви биле посебно облеките на луѓето од разни професии, на обичните луѓе, богатите, владетелите, свештениците, војската и сл.

Постои и посебна наука која ја изучува историјата на костимот и која користи информации од пишувани документи и од делата на старите ликовни уметници и од ѕидните слики и фрески кои се познати во уметноста.



Филмски костим



Филмски костим



Театарски костим



Филмски костим



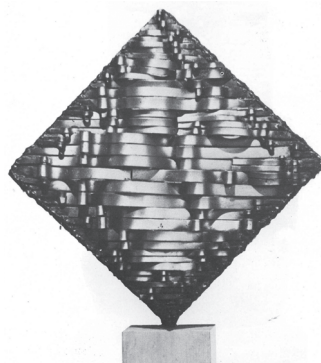
Јордан Грабуловски: **Просторни белези**, бел цемент



Томе Серафимовски: **Кирил Пејчиновиќ**, бронза



Родољуб Анастасов: **Човек и просторСХI**, масло на платно



Стефан Маневски: **Слободен ритам**, метал



Танас Луловски Тане: **Автопортрет**, акрилик на платно



Владо Георгиевски:  
**Свето јагне**,  
масло на платно



Адем Кастрати:  
**Жетва**, масло  
на платно



Васко Ташковски: **Плажа на диносауруси**, масло на платно



Данчо Ордев: **Пејзаж**, масло на платно



Душан Перчинков: **Шума и облак**,  
масло на платно



Симон Шемов: **од циклусот Жена**,  
своерачно изработена хартија



Глигор Чемерски: **Лудата Грета**,  
масло на платно



Ана Темкова:  
**Св. Јоаким  
Осоговски**,  
масло на платно

Костадин Танчев-  
Динка: од  
циклусот Што  
прикажува баба  
Гина, сито печат  
во боја



## А

**Аматер** - љубител на уметноста кој има друга своја професија, а се занимава со ликовно творештво од љубов, а не професионално.

**Анималист** - ликовен уметник кој особено се занимава со прикажување, односно со цртање или вајање на животни.

**Антика** - назив на старите култури, особено на римската и на грчката.

**Апстрактна уметност** - правец во модерната уметност кој го напушта прикажувањето на реалниот свет и твори со слободни форми.

**Арабеска** - орнамент во арапски стил кој се состои од стилизирани геометриски и растителни елементи.

**Ателје** - работилница, работна просторија на ликовен уметник или на лица за креативни професии.

**Амбалажа** - ликовно дизајнирање на материјалот во кој се пакува и се продава производот.

## Б

**Барелјеф** - многу низок, плиток релјеф во скулптурата.

**Биенале** - изложба која се одржува секоја втора година.

**Биста** - прикажување на главата и горниот дел од човечкото тело во вајарството.

## В

**Валер** - соодветен француски збор за тон.

**Вињета** - мал цртеж или слика што служи како украс на некој текст.

**Витраж** - прозорец или стаклена површина, изработена или украсена со парчиња разнобојно стакло.

## Г

**Галерија** - простор изграден со намена за изложување на уметнички дела.

**Гваш** - техника за цртање со водени бои и со бела темпера.

**Графички лист** - отпечатена графичка ликовна творба.

**Галериска скулптура** - скулптура која по својата големина може да се изложува во галерија (реална и минијатурна големина).

## Д

**Декорација** - украсеност, односно украсување на простор, како и на поединечни форми на украсување.

**Дизајн** - цртеж наменет за обликување на производи за индустриско производство.

**Дизајнер** - уметник, специјалист за естетско обликување на предмети или површини за индустриско производство.

## Ж

**Жанр** - прикажување на слики од секојдневниот живот преку ликовна творба.

## И

**Илустрација** - слика или цртеж поврзан со дејство од пишуван текст.

**Историја на уметност** - наука за појавата и развојот на уметничките правци, нивната вредност и историско значење.

**Илузија** - илузија во сликарството е претставување простор, тон, перспектива итн.

**Индустриски дизајн** - ликовно обликување на предмети за секојдневна употреба коишто се произведуваат индустриски.

## К

**Каталог** - публикација во која се потпишани сите изложени дела на музејот, галеријата, изложбата или творештвото на уметникот.

**Кич** - неуметничка занаетска или уметничка продукција. Кич е дело кое настанува поради евтина желба за допаѓање, значи допадливо надоместување за уметноста, а се појавува како резултат на неразвиена уметничка средина.

**Колорит** - обоеност, својство, израз, ефект на уметничкото дело постигнато со боја.

**Кроки** - брз и лесен цртеж со едноставни линии и малку детали.

## Л

**Лазурна боја** - провидно нанесување на боја низ која може да се види подлогата.

**Ликовна уметност** - заеднички именител за архитектура, сликарство, вајарство и графика, творби кои човекот креативно ги создава.

**Линеарно** - карактеристика на сликарско, скулпторско или графичко дело на кое главно изразно средство им е линијата.

## М

**Марина** - уметничко прикажување на морски пејзаж.

**Минијатура** - слика или скулптура во изразито мал формат.

**Мозаик** - уметничка творба која се изработува со составување на разнобојни коцкички од стакло, камен и сл.

**Монографија** - книга во која исцрпно се прикажани животот и творештвото на некој уметник.

**Монохромнија** - сликарско дело изработено само со една боја.

## Н

**Натурализам** - настојување на уметноста, појавите и предметите да се прикажат повистински и пореални.

## О

**Орнамент** - геометриски, растителни или зооморфни стилизирани форми со кои е

украсена некоја површина, кои можат да се повторуваат или варираат.

**Обвивка** - ликовно обликување, дизајнирање на корица за книга или за друг релкламен материјал.

## П

**Палета** - површина на која сликарот ги меша боите пред да ги нанесе на делото.

**Панорама** - прикажување на природата со широки и далечни видици.

**Пејзаж** - слика на која се прикажува природа.

**Применета уметност** - назив на уметничко обликувани предмети за употреблива намена.

**Профил** - изглед на лик или на предмет гледани отстрана.

## Р

**Рамен печат** - графичка техника без длабење на подлогата (сито-печат, монотипија, литографија).

**Репродуктивна графика** - копија или дела кои не се рачно печатени, туку со офсет-индустриски печат.

## С

**Сигнатура** - своерачен потпис на уметникот на сликата, графиката или скулптурата што ја изработил.

**Скица** - провизорна, нафрлана и недотерана слика, скулптура или градба.

**Стилизација** - упростување, сведување на формите од природата на едноставни и основни облици.

## Т

**Таписерија** - општ назив на уметничко дело изработено од текстилен материјал.

**Теракота** - општ назив за производи од глина кои се зацврстени со печење.

**Триптих** - ликовно дело составено од три дела.

## Ф

**Фактура** - површина на уметничкото дело во сликарството со која се добиваат некои особености на површината.

**Фигуративност** - карактеристика на ликовното дело кога на него може да се препознае конкретен лик, содржина или мотив.

## Ц

**Цртеж** - ликовно дело на површина, остварено со линија како главно изразно средство.

## Ш

**Штафелај** - сликарски стапак - носач, ногалки на кои уметникот ја поставува сликата при работа.

# ТЕСТ 1

70

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ \_\_\_\_\_

1. Наведи кои бои се примарни:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_

2. Наведи кои бои се секундарни:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_

3. Наведи ги ликовните елементи од ликовниот јазик:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_
4. \_\_\_\_\_
5. \_\_\_\_\_
6. \_\_\_\_\_
7. \_\_\_\_\_
8. \_\_\_\_\_

4. Наведи ги ликовните принципи од ликовниот јазик:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_
4. \_\_\_\_\_
5. \_\_\_\_\_
6. \_\_\_\_\_
7. \_\_\_\_\_
8. \_\_\_\_\_

5. Наведи три сликарски техники:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_

6. Наведи три графички техники:

1. \_\_\_\_\_
2. \_\_\_\_\_
3. \_\_\_\_\_

7. Во кое ликовно подрачје спаѓа релјефот? \_\_\_\_\_

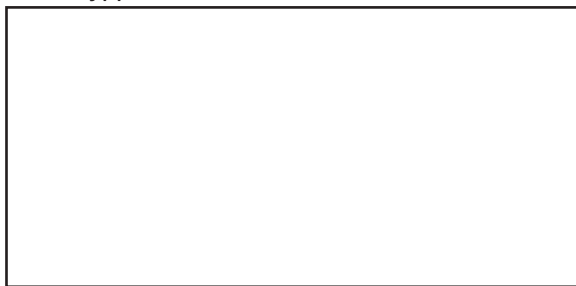
8. Нацртај мазна и рапава текстура во квадратите!

--	--

# ТЕСТ 1

71

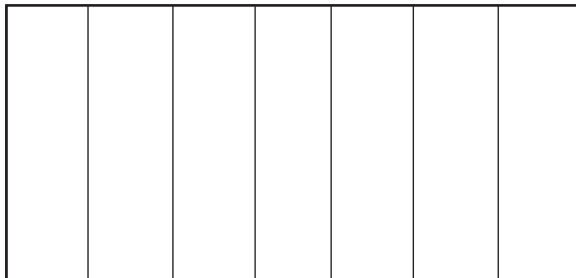
9. Направи творба од колаж со студени бои!



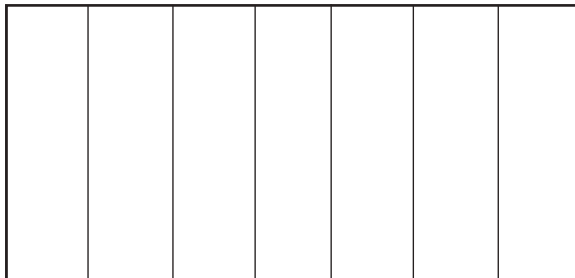
10. Направи творба од колаж со топли бои!



11. Нацртај хроматска тонска скала!



12. Нацртај ахроматска тонска скала!



13. Претстави простор со преклопување!



14. Нацртај предмети со контурна линија!



15. Нацртај творба со симетрија!



16. Наведи тројца македонски ликовни уметници!

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

# ТЕСТ 2

72

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ \_\_\_\_\_

1. Избери која од овие две слики ти се допаѓа повеќе?



К. Ивановиќ: **Грозје**, масло на платно



Пабло Пикасо: **Бокал и сад за овошје**, масло на платно

2. Трансформирај ја оваа тонска слика во колористичка!



3. Направи алтернативен ритам!



4. Претстави градација со големина!



5. Додај ги комплементарните бои!





# ТЕСТ 2

6. Претстави ритам со контрастни линии!

7. Претстави ритам со форма!

8. Нацртај мртва природа!

9. Наведи три графички техники!

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

10. Наведи еден автор и едно негово познато дело!

автор \_\_\_\_\_

дело \_\_\_\_\_

11. Наведи три материјали во скулптурата!

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

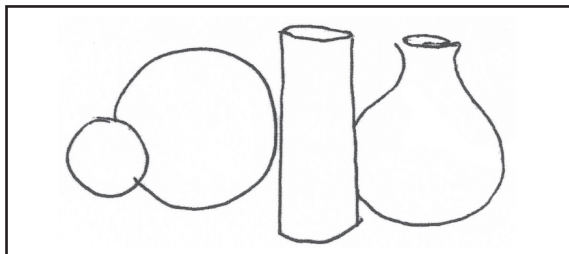
12. Наведи три техники во сликарството!

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_

13. Со тон претстави илузија на волумен на предметите!



14. Наброј тројца светски ликовни уметници:

1. \_\_\_\_\_

2. \_\_\_\_\_

3. \_\_\_\_\_





